

Bakgrunn for vedtak

Endringssøknad og søknad om ekspropriasjon for nettilknytning av Lista næringspark -132 kV Lista– Hellemyra

Farsund kommune i Agder fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Lista Renewable Energy Park AS
Referanse	201904243-234
Dato	28.09.2023
Ansvarlig	Ingrid Myrtveit
Saksbehandler	Anine Mølmen Andresen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

NVE gir anleggskonsesjon til justeringer på 132 kV Lista–Hellemyra og på Lista og Hellemyra transformatorstasjoner

NVE har i dag gitt Lista Renewable Energy Park (LREP) tillatelse til endringer på den tidligere konsesjonsgitte nettilknytningen av Lista næringspark.

NVE gir tillatelse til sju justeringer på ulike steder på kabeltraseen. Vi gir også tillatelse til endret utforming av Lista og Hellemyra transformatorstasjoner.

LREP søkte om to alternativer, enten å bygge kablene med spenningsnivå 300 kV (alternativ A) eller 132 kV (alternativ B). NVE gir LREP tillatelse til å bygge kablene etter alternativ B, med spenningsnivå 132 kV. NVE mener det er en viss sannsynlighet for at det i løpet av anleggets levetid kan bli tilknyttet så mange nettkunder i Lista næringspark at unntaksbestemmelsen i energiloven § 1-5 tredje ledd ikke lenger er gyldig for 300 kV-anlegget LREP har søkt om, og at anlegget da blir klassifisert som transmisjonsnett og må overtas av Statnett. NVE mener dette har vesentlig betydning for hvorvidt det omsøkte 300 kV-anlegget er samfunnsmessig rasjonelt. Vi mener at å bygge anlegget med spenningsnivå 132 kV er det mest rasjonelle for kraftsystemet, og i tillegg gir det mindre arealbruk i stasjonene. Fordelen med å bygge 300 kV er at det gir lavere kortslutningsytelse, at kablene avgir mindre varme og at de kan legges 20–50 cm dypere. Etter NVEs vurdering gir 132 kV en tilfredsstillende nettløsning, og vi mener at fordelene ved 300 kV ikke oppveier for ulempene.

Hvorfor gir NVE konsesjon?

Anleggskonsesjonen er gitt for å forberede nettilknytning av en fremtidig næringspark på Lista flyplass. Vi mener det er godt nok begrunnet behovet for å bygge nettanlegget for å tilrettelegge for ny industri.

Planene for næringsparken er foreløpig ikke avklart, og det er nødvendig med tillatelser fra Farsund kommune for å etablere forbruket. Normal praksis nå er at NVE ikke behandler søknader fra næringsaktører før de har reguleringsplan avklart, men søknaden fra LREP fikk første gang konsesjon i 2020 og ble behandlet før disse kravene ble innført. Vi mener likevel det er svært viktig at ingen anleggsarbeider gjennomføres før forbruket har alle nødvendige tillatelser fra Farsund kommune, og vi har satt vilkår om dette.

NVE gir ikke samtykke til ekspropriasjon

Vi har gitt anleggskonsesjon, fordi det gir nytte for samfunnet å legge til rette for mulig utbygging av kraftkrevende industri på Lista flyplass, med vilkår om at tiltaket ikke realiseres dersom det ikke blir noen utbygging i næringsparken. Tiltaket fikk imidlertid første gang anleggskonsesjon i 2020 og er ennå ikke etablert. Da konsesjonen ble gitt i 2020, var det med begrunnelsen at det skulle etableres et datasenter på Lista. I ettertid er dette endret, og det er per vedtaksdato uklart hva slags forbruk som skal etableres.

Som følge av usikkerheten knyttet til etablering av forbruksanlegget i næringsparken, er det for NVE per i dag uklart om nettanlegget vil bli realisert. NVE mener derfor at ekspropriasjonslovens krav om at ekspropriasjonsinngrepet tvilløst er mer til gagn enn til skade, ikke er oppfylt i denne saken på nåværende tidspunkt. Vi avslår derfor LREPs søknad om ekspropriasjon.

NVE understreker at dette avslaget ikke er til hinder for at LREP søker om ekspropriasjon på et senere tidspunkt, når det er klarere holdepunkter for at nettanlegget faktisk vil bli bygget i tråd med det som er planlagt.

Videre påpeker NVE at LREP kan få tilgang til nødvendige arealer gjennom minnelige avtaler med grunneierne, og vi minner om at ekspropriasjonsloven legger opp til at det skal gjøres forsøk på å oppnå minnelige avtaler før det søkes om ekspropriasjon.

Innhold

SAMMENDRAG	1
INNHold	3
1 SØKNADEN	5
1.1 HISTORIKK I SAKEN.....	5
1.2 ENDRINGSSØKNAD AV JULI 2021.....	5
1.3 SØKNAD OM EKSPROPRIASJON OG FORHÅNDSTILTREDELSE, OKTOBER 2022	6
2 NVES BEHANDLING AV SØKNADEN	6
2.1 HØRING AV ENDRINGSSØKNAD.....	6
2.2 HØRING AV SØKNAD OM EKSPROPRIASJON OG FORHÅNDSTILTREDELSE	7
2.3 INNKOMNE MERKNADER	7
3 NVES VURDERING AV ENDRINGSSØKNAD ETTER ENERGILOVEN.....	7
3.1 VURDERING AV SØKNAD OM Å BYGGE ANLEGGENE MED SPENNINGSNIVÅ 300 KV.....	7
3.1.1 <i>Begrunnelse for søknad om å bygge anleggene med spenningsnivå 300 kV.....</i>	8
3.1.2 <i>Relevante høringsinnspill</i>	8
3.1.3 <i>NVEs vurdering av virkninger for areal og miljø av å bygge kablene med spenningsnivå 300 kV ...</i>	10
3.1.4 <i>NVEs vurdering av tekniske forhold og virkninger for kraftsystemet av 300 kV kabel.....</i>	11
3.1.5 <i>Vurdering av virkninger av endret stasjonsutforming</i>	11
3.1.6 <i>Beskrivelse av endringer på Lista transformatorstasjon</i>	12
3.1.7 <i>Beskrivelse av endringer på Hellemyra transformatorstasjon</i>	14
3.1.8 <i>Totalvurdering av endret spenningsnivå og endring i stasjonsløsning</i>	18
3.2 VURDERINGER AV JUSTERINGER PÅ KABELTRASEEN	18
3.2.1 <i>Ved Lista transformatorstasjon</i>	19
3.2.2 <i>Mellom Lista transformatorstasjon og Lunde</i>	20
3.2.3 <i>Ved Hanangermona turistanlegg.....</i>	22
3.2.4 <i>Mellom Hanangermona og Kviljo</i>	23
3.2.5 <i>Ved Nesheim</i>	24
3.2.6 <i>Langs kommunevei 6050</i>	27
3.2.7 <i>Innføring til Hellemyra transformatorstasjon</i>	28
3.2.8 <i>Spørsmål om justering av traseen inntil vernegrensen for Lista landskapsvernområde.....</i>	29
3.2.9 <i>Skjøteplasser</i>	30
3.2.10 <i>Andre innspill knyttet til kabeltraseen</i>	31
3.2.11 <i>Forholdet til en fremtidig gang- og sykkelvei.....</i>	33
3.3 VIRKNINGER FOR KULTURMINNER	33
3.4 VIRKNINGER FOR JORDBRUK AV KABELTRASEEN	33
3.5 VIRKNINGER FOR NATURMANGFOLD.....	35
3.6 VIRKNINGER FOR VASSDRAG	36
3.7 VURDERING AV MIDLERTIDIG AREALBRUK OG ANLEGGSARBEID	36
4 NVES KONKLUSJON OG VEDTAK OM SØKNAD ETTER ENERGILOVEN	37
4.1 OPPSUMMERING AV VIRKNINGER AV ANLEGGENE	37
4.2 NVES VEDTAK	38
4.3 OPPDATERING AV VILKÅR	38
5 NVES VURDERING AV SØKNAD OM EKSPROPRIASJON OG FORHÅNDSTILTREDELSE	39
5.1 HJEMMEL	39
5.2 HISTORIKK OG BEGRUNNELSE FOR SØKNAD OM EKSPROPRIASJON	40
5.3 OMFANG AV EKSPROPRIASJON	40
5.4 HØRINGSINNSPILL SOM GJELDER EKSPROPRIASJONSSØKNADEN	41
5.5 INTERESSEAVVEIING	41

5.5.1	<i>Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gagn enn til skade</i>	41
5.6	NVES AVSLAG PÅ SØKNAD OM SAMTYKKE TIL EKSPROPRIASJON	42
5.7	FORHANDLINGER.....	42
VEDLEGG A - OVERSIKT OVER LOVVERK OG BEHANDLINGSPROSESS.....		43
VEDLEGG B – SAMMENFATNING AV HØRINGSUTTALELSER TIL ENDRINGSSØKNAD		
VEDLEGG C – SAMMENFATNING AV HØRINGSUTTALELSER TIL SØKNAD OM EKSPROPRIASJON		

1 Søknaden

1.1 Historikk i saken

Lista Renewable Energy Park (LREP) fikk den 30.6.2020 konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for bygging og drift av to ca. 10 km lange 132 kV jordkabler nødvendig for nettilknytning av Lista datasenter i Farsund kommune i Agder. De fikk også tillatelse til utvidelse av Lista transformatorstasjon ved Alcoa, og til å etablere en ny transformatorstasjon på det planlagte datasenterområdet ved gamle Lista flyplass.

NVEs vedtak ble påklaget, og Olje- og energidepartementet (OED) stadfestet NVEs vedtak 10.3.2021. I etterkant av dette mottok NVE også to ytterligere klager på vedtaket, fra to grunneiere. Disse klagen ble behandlet i OED, som stadfestet NVEs vedtak den 4.11.2021.

NVEs vedtak, og OEDs vedtak i klagesakene, er tilgjengelige på NVEs nettsider, www.nve.no/5117/A.

1.2 Endringsøknad av juli 2021

LREP sendte 13.7.2021 søknad til NVE om endringer av det konsesjonsgitte anlegget. I det opprinnelige vedtaket lå det til grunn at anlegget skulle forsyne et datasenter, men i endringsøknaden opplyser LREP at anlegget skal legge til rette for etablering av kraftkrevende industri i Lista næringspark. De skriver at det for eksempel er aktuelt med datasenter og/eller batterifabrikk på området, men dette er ikke avklart.

LREP søker primært om å bygge kablene med spenningsnivå 300 kV (**alternativ A**), i stedet for det konsesjonsgitte 132 kV. De søker også om endringer i transformatorstasjonene, som følge av at transformeringen fra 300 kV til lavere spenningsnivå i dette alternativet gjøres ved næringsparken i stedet for i Lista transformatorstasjon ved Alcoa. Dette innebærer blant annet en større utvidelse av transformatorstasjonen ved næringsparken (nå kalt Hellemyra transformatorstasjon) og endringer ved Lista transformatorstasjon. I tillegg søker de om flere traséjusteringer på kabeltraseen, og midlertidige anlegg i byggefasen.

Sekundært (**Alternativ B**) søker de om å opprettholde konsesjonsgitt spenning på 132 kV, men de søker likevel om noen endringer i de tidligere konsesjonsgitte stasjonene. De søker også om de samme traséjusteringene som i alternativ A.

I tillegg søker de i begge alternativene om økt transformatorytelse fra 250 til 300 MVA, og at alle 300 kV-komponenter tilrettelegges for en eventuell framtidig overgang til 420 kV.

Videre søker de om et større omfang av midlertidig arealbruk enn det som var omtalt i tidligere vedtak. De søker om et 18 meter bredt riggområde langs hele kabelgrøften, i tillegg til noen større riggområder. De søker også om bygging av noen midlertidige anleggsveier, og om å bruke eksisterende veier/traktorstier.

LREP søker også om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse for justeringene på kabeltraseen og stasjonstomtene, og for den midlertidige arealbruken og vei.

De omsøkte tiltakene er beskrevet nærmere i kapittel 3.

1.3 Søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse, oktober 2022

LREP fikk ekspropriasjonstillatelse til kabeltraseen og stasjonstomtene i vedtak av 30.6.2020, som senere ble stadfestet etter klagebehandling i OED. I endringssøknaden fra juli 2021 søkte de om ekspropriasjonstillatelse for justeringene og for midlertidig arealbruk, som riggområder og veier.

En ekspropriasjonstillatelse bortfaller dersom ikke skjønn er begjært innen ett år. I brev av 15.6.2022 påpekte NVE overfor LREP at ettersom endringssøknaden kun omtaler søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse for justert trasé og riggområder, så var ekspropriasjonstillatelsen datert 30.6.2020 bortfalt for de arealene som ikke var omfattet av endringssøknaden.

På bakgrunn av dette valgte LREP 31.10.2022 å sende inn søknad om en ny ekspropriasjonstillatelse som omfatter alle de planlagte anleggene, både de omtalt i søknad fra 2019 og de fra 2021.

LREP søker etter ekspropriasjonsloven om ekspropriasjonstillatelse for nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive to 10 km lange jordkabler fra Lista transformatorstasjon til Hellemyra transformatorstasjon i felles grøft, og for utvidelse av Lista transformatorstasjon. Dette innebærer:

- et 6 meter bredt byggeforbudsbelte langs hele de 10 km lange jordkablene (3 meter til hver side)
- areal for utvidelse av Lista transformatorstasjon
- et 18 meter bredt midlertidig anleggsbelte langs hele kabeltraseen
- etablering av midlertidige riggområder
- tillatelse til bruk av eksisterende veier
- tillatelse til å etablere midlertidige anleggsveier

LREP har inngått avtale med grunneier på tomten til Hellemyra transformatorstasjon, og søker derfor ikke om ekspropriasjon av denne eiendommen.

Samtidig søkte de om forhåndstiltredelse, som innebærer at grunn og rettigheter kan tas i bruk før skjønn er avholdt.

2 NVEs behandling av søknaden

NVE behandler konsesjonssøknaden etter energiloven og søknad om ekspropriasjonstillatelse etter ekspropriasjonsloven. Tiltaket skal også avklares etter andre sektorlover som kulturminneloven og naturmangfoldloven. En nærmere omtale av lover og forskrifter finnes i vedlegg A.

2.1 Høring av endringssøknad

Endringssøknaden av 13.7.2021, med søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse for de aktuelle endringene, ble sendt på høring 30.11.2021. Fristen for å komme med høringsuttalelse til søknaden ble satt til 23.1.2022. Farsund kommune ble bedt om å legge søknaden ut til offentlig ettersyn. Den offentlige høringen av søknaden ble kunngjort to ganger i avisa Lister, 9.12.2021 og 8.1.2022, og i Norsk lysingsblad.

Hvilke instanser som fikk søknaden på høring, framgår av vedlegg B.

2.2 Høring av søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

Søknaden om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse for alle anlegg LREP har konsesjon for eller søker om konsesjon for ble sendt på høring til alle berørte grunneiere og rettighetshavere 7.11.2022. Fristen for å komme med høringsuttalelse til søknaden ble satt til 22.12.2022. Den offentlige høringen av søknaden ble kunngjort avisa Fædrelandsvennen 12.11.2022, i avisa Lister 12.11.2022, og i Norsk lysingsblad.

2.3 Inkomne merknader

NVE mottok totalt 30 høringsuttalelser til endringssøknaden, og 17 uttalelser til søknaden om ekspropriasjon. LREP kommenterte uttalelsene i brev av 18.2.2022 og 19.1.2023. Uttalelsene er sammenfattet i vedlegg B og C.

De fleste høringsinnspillene kommer fra privatpersoner og grunneiere, som er motstandere av tiltaket. De er opptatt av forhold på egen eiendom, og mener det ikke bør gis tillatelse til å etablere kablen eller tillatelse til ekspropriasjon. De fleste ønsker heller ikke at det skal etableres kraftkrevende industri på Lista flyplass.

3 NVEs vurdering av endringssøknad etter energiloven

Konsesjonsbehandling etter energiloven innebærer en konkret vurdering av fordeler og ulemper tiltaket har for samfunnet som helhet. NVE gir konsesjon til anlegg som anses som samfunnsmessig rasjonelle. Det vil si at de positive konsekvensene av tiltaket må være større enn de negative. Vurderingen av om det skal gis konsesjon til et omsøkt tiltak er en faglig skjønnsvurdering.

I dette kapittelet vil NVE redegjøre for vår vurdering av anleggene som LREP har søkt om. Netttilknytning av Lista datasenter/næringspark fikk konsesjon i 2020, og tiltaket som helhet er vurdert i det vedtaket. NVE vil i dette notatet vurdere de omsøkte endringene, og eventuell ny informasjon som har kommet til siden 2020 og høringsinnspill til dette. Mange av høringspartene tar på nytt opp forhold som ble vurdert i det forrige vedtaket. Det betyr at enkelte innspill ikke vil bli vurdert på nytt her.

3.1 Vurdering av søknad om å bygge anleggene med spenningsnivå 300 kV

I 2020 fikk LREP konsesjon til å bygge transformering fra 300 til 132 kV i Lista transformatorstasjon ved Alcoa, og å bygge 132 kV jordkabler fra Lista transformatorstasjon til Hellemyra transformatorstasjon (Lista flyplass). Der søkte de om å transformere ned fra 132 kV til 22 kV.

Nå søker LREP primært om å bygge 300 kV jordkabler fra Lista transformatorstasjon til Hellemyra transformatorstasjon og at transformeringen fra 300 kV til 132 og/eller 22 kV i stedet gjøres i sistnevnte stasjon. Anleggene skal klargjøres for en eventuell fremtidig overgang til 420 kV, i det tilfellet at de ledningene fra Kvinesdal til Lista transformatorstasjon skal spenningsoppgraderes.

I dette kapittelet vil NVE vurdere LREPs søknad om å bygge kablene med spenningsnivå 300 kV. Det betyr en vurdering av teknisk-økonomiske forhold ved en eventuell overgang til 300 kV, og virkninger for areal og miljø av å bygge 300 kV jordkabler fremfor 132 kV. Det innebærer også å vurdere de omsøkte endringene i Lista og Hellemyra transformatorstasjoner, fordi stasjonsløsningen er tett knyttet til valg av spenningsnivå på kablene.

3.1.1 Begrunnelse for søknad om å bygge anleggene med spenningsnivå 300 kV

LREP skriver i endringsøknaden at de mener det er hensiktsmessig å flytte transformeringen mellom 300 kV og 132 kV til fra Lista transformatorstasjon ved Alcoa til Hellemyra transformatorstasjon. Dette mener de gir flere fordeler:

- Ved å flytte 300 kV transformeringen til Hellemyra transformatorstasjon, vil 300/132 kV transformatorene komme mye nærmere lastuttaket. Det vil virke positivt på stabiliteten til nettet, fordi en oppnår høyere kortslutningsytelse og dermed et sterkere nett.
- Ved å etablere 300 kV transformering ved Hellemyra transformatorstasjon vil behovet for areal ved Lista transformatorstasjon reduseres, noe LREP skriver at Alcoa har signalisert at de ønsker.
- Videre kan 300 kV-kabelanlegget enkelte steder legges dypere enn ved 132 kV spenningsnivå, som ifølge landbruksinteressene gir mindre ulemper for dem.
- Høyere spenningsnivå gir mindre overføringstap.

3.1.2 Relevante høringsinnspill

Noen høringsparter tar opp at de støtter at anleggene bygges som 300 kV. Blant annet skriver Agder Bondelag at de er positive fordi kabelen avgir mindre stråling og varme og derfor kan legges dypere i terrenget. Økt dybde mener de også reduserer ulempene med grøfter/drenering.

Statnett (21.1.2022) skriver at de er positive til at de omsøkte 300 kV-transformatorene bygges etter Statnett-standard, og de er også positive til de øvrige endringene i Lista stasjon som muliggjør seksjonering. De gjentar også at det er nødvendig å temperaturoppgradere 300 kV-ledningene fra Kvinesdal til Lista for å kunne tilknytte LREPs planlagte forbruk.

Når det gjelder de to omsøkte alternativene, mener Statnett det er lite rasjonelt å velge alternativ A. De skriver at som følge av et fornyelsesbehov på Kvinesdal–Lista-ledningene og Lista stasjon, vil det på sikt være aktuelt å reinvestere dagens anlegg og dimensjonere det for 420 kV med nedtransformering til 132 kV til eksisterende og nye kunder. Alle aktører vil nyte godt av en felles redundans i transformeringsfunksjonen mellom 420 og 132 kV i dette anlegget. De mener derfor at alternativ B med en 132 kV forsyning fra Lista stasjon er mer i tråd med den langsiktige nettutviklingen i området. Statnett anbefaler å holde 300 (420) kV installasjoner samlet i én stasjon, inkludert transformering til 132 kV. Alternativ A vil også gi fordyrende løsninger ved en eventuell fremtidig oppgradering av Lista stasjon.

Per i dag er ikke 300 kV-ledningene fra Kvinesdal til Lista definert som transmisjonsnett, men som et kundespesifikt nett som kun forsyner Alcoa. Statnett peker på at på sikt kan endringer i nettet i området medføre at disse anleggene eller deler av anleggene innlemmes i transmisjonsnettet, f.eks. som følge av tilknytning av flere kunder, eller at det etableres tilknytning til Glitre Nett sitt regionalnett i området. Dette vil i så fall innebære at Statnett må overta anlegg, som høyst sannsynlig vil måtte reinvesteres for å kunne tilfredsstille kravene til transmisjonsnettanlegg og krav i kraftberedskapsforskriften. Dersom alternativ A velges, kan det bety at Statnett også må overta de omsøkte 300 kV kablene og deler av Hellemyra stasjon dersom de innlemmes i transmisjonsnettet. Statnett mener det vil være lite rasjonelt å ha to transmisjonsnettpunkter så nærme geografisk, gitt forbruksnivået i området. Dessuten planlegges Hellemyra som et forenklet industrianlegg, så dersom Statnett må overta det, så vil det kreve store ombygginger av dette anlegget også. Dette mener Statnett vil være en unødvendig samfunnsøkonomisk kostnad.

LREP kommenterer at de mener alternativ A gir kraftteknisk sett en bedre løsning ved at transformeringen kommer mye nærmere lastuttaket. Det virker positivt på stabiliteten til nettet, fordi en oppnår høyere kortslutningsytelse og dermed et sterkere nett. Høyere spenning gir også lavere energitap i overføringene. Løsningen fører til behov for mindre areal ved Lista transformatorstasjon, som antas å være fordelaktig ved senere omklassifisering og ombygging her. De mener at ved å velge alternativ A sikrer en samfunnet størst mulig fleksibilitet for fremtidige løsninger ved eventuell omklassifisering og ombygging av dagens stasjon Lista.

De tar videre opp at det konkret er planlagt to større industrikunder under Hellemyra, og de ser det derfor ikke som sannsynlig at anleggene trenger å omklassifiseres og overtas av Statnett.

Glitre Nett (tidl. Agder Energi Nett) (23.1.2022) skriver at de har mottatt en rekke forespørsler om tilknytning av nytt større forbruk i området, og ser at det kan medføre et betydelig behov for oppgradering av deres kraftnett i området. De har per 2022 ingen planer om å etablere en ny transformering mellom transmisijsnettet og distribusjonsnettet, men utelukker ikke at dette kan bli aktuelt på sikt.

Glitre Nett tar ikke stilling til om anlegget bør bygges som 300 kV eller 132 kV, men ber om at det uansett planlegges slik at det i fremtiden vil være mulig å utvide 300 (420) kV-anlegget og etablere ny transformering mot det regionale distribusjonsnettet uten at planlagt anlegg må bygges om i stor grad.

Glitre Nett anbefaler som minimum at anlegget i Hellemyra transformatorstasjon plasseres og designes slik at det vil være mulig å etablere 300 (420 kV) samleskinner med minimum seks bryterfelt på et senere tidspunkt, uten at planlagt anlegg i Hellemyra transformatorstasjon må bygges vesentlig om og uten lengre stans i kraftforsyningen til Lista Renewable Energy Park.

LREP kommenterer at i endringssøknaden for Lista transformatorstasjon har de tatt med seksjoneringsfelt og koblingsbryterfelt etter ønske fra Alcoa. På den måten har en utvidet arealet mellom dagens koblingsanlegg og mot Vollmonaveien. Det vil fysisk være mulig senere å få på plass ytterligere 300 kV felt, men det krever omlegging av internveien/Vollmonaveien inn til Alcoa sitt anlegg.

Ved alternativ A har LREP som en del av prosjektet vurdert et koblingsanlegg på 300(420) kV-siden. Det ble ikke tatt med i søknaden, da LREP ikke har behov for det og fordi kostnadene er store. LREP søker derfor kun om kabelfelt for transformatorene. Imidlertid er det fysisk plass til et anlegg med seks 300(420) kV bryterfelt øst for de omsøkte transformatorsjaktene. Dette er også mulig å sette opp uten å koble ut hele transformatorstasjonen i en lengre periode.

Alcoa (20.1.2022) sier i sin høringsuttalelse at de ikke har noen konkrete merknader til flytting av transformeringen, men at de understreker viktigheten av at den valgte utbyggingsløsningen må være forenlig med videreutvikling av deres anlegg. Området Alcoa Lista disponerer egner seg svært godt til videre industriutvikling, og fremtidig nettkapasitet ved anlegget må legges til rette for at denne utviklingen skal kunne realiseres.

LREP kommenterer at endringssøknaden etter ønske fra Alcoa omfatter utvidelse av koblingsanlegget i Lista transformatorstasjon med seksjoneringsbryter og koblingsbryterfelt. Dette vil kraftteknisk gjøre det lettere å utvide koblingsanlegget med fremtidig felt dersom det blir aktuelt. De skriver også at å flytte transformatorstasjon vil redusere arealbehovet ved Lista stasjon, noe som de mener vil være positivt for Alcoa sin mulige industriutvikling.

3.1.3 NVEs vurdering av virkninger for areal og miljø av å bygge kablene med spenningsnivå 300 kV

LREP skriver i søknaden at valg av spenningsnivå på kablene gir små forskjeller for areal og miljø. Traseen og skjøteplasser er like, uavhengig av spenningsnivå. LREP oppsummerer virkningene for areal og miljø av 300 kV anlegg med følgende punkter:

- 300 kV spenningsnivå gir muligheten på enkelte steder til å legge kabelanlegget med større overdekning. I kommentarene til høringsuttalelsene skriver de at 132 kV anlegg legges med 1 meter overdekning, mens for 300 kV anlegg antar de at det kan økes til 1,2–1,5 meter.
- 300 kV spenningsnivå gir mindre utbredelse av magnetfeltet, men magnetfelt er uansett ingen vesentlig konsekvens av kabelanlegget.
- Det er noe forskjell på innføring til transformatorstasjonene. Dette skyldes at plassering av transformatorer og bryterfelt er litt forskjellig ved de to spenningsnivåene.

Enkelte høringsparter mener at økt spenningsnivå gjør at det må foretas en ny konsekvensutredning, hvor det utredes hva dette betyr for mennesker, planter og dyr.

NVE registrerer at LREP mener at en av hovedfordelen for areal og miljø med 300 kV er at anlegget kan legges dypere, og dette er ønsket av landbruket. NVE er kjent med at mange av høringsinnspillene gjennom flere høringsrunder tar opp at de mener den planlagte kabelen vil gi problemer med landbruksdriften, blant annet på grunn av varmetap. Noen høringsinnspill tar opp at det er stor sandflukt fra jorda på Lista, og de mener at det er sannsynlig at en meter overdekning ikke er tilstrekkelig.

Vi er enige i at det kan gi noen positive virkninger for jordbruksdriften at kablene legges dypere. Vi mener likevel at å bygge 132 kV kabler i OPI-kanal også vil gi akseptable virkninger. Det er bygget denne typen kabler på mange jorder i Norge, og vi er ikke kjent med at det er store utfordringer i driftsfasen. Dette tar også LREP opp i sine kommentarer til høringsuttalelsene. Der skriver de at overdekning på 1 meter i dyrket mark er bransjestandard. Denne overdekningen skal være tilstrekkelig for å drive jordbruksdrift, inklusive pløying og vanlig jordbruksdrenering selv med mindre terrengendringer, som f.eks. sandflukt i områder med mye sand. I tillegg er kablene lagt i en betongkanal som vil beskytte og tildekke kablene.

Flere er bekymret for at økt spenningsnivå vil gi økt magnetfelt. Noen mener også Rejlers/LREPs beregninger er feil. LREP kommenterer at økt spenningsnivå vil gi lavere magnetfelt, fordi det er mindre strøm som går gjennom kabelen. Det er likevel, uavhengig av spenningsnivå, ingen boliger med varig opphold som vil få magnetfelt over utredningsnivået på 0,4 μ T. Dette nivået overstiges innenfor et belte som strekker seg ca. 10 meter fra senter av kabelanlegget på 132 kV, og 7 meter på 300 kV. NVE vil derfor ikke vektlegge magnetfelt i avveiningen mellom 132 kV eller 300 kV.

Videre skriver LREP i søknaden at Alcoa er positive til at transformeringen flyttes, fordi det gir redusert arealbruk i Lista stasjon. NVE bemerker at Alcoa ikke selv nevner dette i sin høringsuttalelse, men at de tar opp at utbyggingsløsningen LREP velger uansett må være forenlig med videreutvikling av deres anlegg. NVE legger til grunn at dette kan løses med begge de omsøkte alternativene. Vi forventer og understreker viktigheten av at LREP har god dialog med Alcoa og Statnett i detaljplanleggingen av utbyggingsløsningen i Lista stasjon.

3.1.4 NVEs vurdering av tekniske forhold og virkninger for kraftsystemet av 300 kV kabel

LREP tar også opp at det en fordel å ha transformeringen nærmere lasttyngdepunktet. Det mener de vil virke positivt på stabiliteten til nettet fordi en oppnår høyere kortslutningsytelse, og dermed et sterkere nett. Bruk av 300 kV gir også mindre energitap i overføringen.

NVE er enig i at bruk av 300 kV og transformering nærmere lasttyngdepunktet både vil gi noe reduserte elektriske tap og gjøre at Lista næringspark vil bli koblet tettere mot det øvrige kraftsystemet (lavere impedans og høyere korslutningsytelse). Sistnevnte vil virke positivt for stabiliteten og leveringskvaliteten i forsyningen til Lista Næringspark, men vi mener at en løsning på 132 kV også vil gi tilfredsstillende leveringskvalitet.

NVE vurderer at det er en viss mulighet for at det kan bli mange kunder i Lista næringspark. I sitt høringsinnspill tar Glitre Nett opp at dersom alternativ A (med 300 kV anlegg i Hellemyra stasjon) bygges, så bør stasjonen på Hellemyra planlegges slik at det også er mulig å sette inn transformering for å tilknytte regionalnettet. Det er per i dag ingen tilknytning mellom det eksisterende 300 kV-nettet og regionalnettet på Lista. Dersom Glitre Netts regionalnett tilknyttes Hellemyra stasjon, vil stasjonen bli transmisjonsnett.

Nettanlegg med spenning på minst 200 kV skal som hovedregel klassifiseres som transmisjonsnett. Dette følger av energiloven § 1-5 første ledd. Transmisjonsnettet omfatter også anlegg for omforming av elektrisk energi (slik som transformatorer) når anlegget er direkte tilknyttet transmisjonsnett. Transmisjonsnettanlegg kan kun eies og drives av TSO (Transmission System Operator), som er Statnett. Radielle forbindelser med spenning på minst 200 kV kan imidlertid i enkelte tilfeller betraktes som kundespesifikke anlegg og dermed ikke klassifiseres som transmisjonsnett. Forutsetningen for dette er at anlegget «kun betjener en enkelt eller et fåtall brukere», jf. energiloven § 1-5 tredje ledd. Hverken energiloven eller forarbeidene (Prop. 35 L (2015-2016)) klargjør hvor mange brukere et anlegg må ha før det ikke lenger kan anses å være kundespesifikt, men en alminnelig forståelse tilsier at det ikke kan være særlig mange brukere.

Dersom det blir tilknyttet mer enn et fåtall kunder under 300 kV-stasjonen(e) på Lista, så vil anleggene bli klassifisert som transmisjonsnett, jf. energiloven § 1-5 første ledd, og Statnett må overta dem. Det vil igjen kunne medføre at Statnett må oppgradere anleggene til å tilfredsstille transmisjonsnettstandard, som vil medføre økte kostnader for nettkundene. Selv om det per nå ikke er noen umiddelbare planer om det, så mener NVE at det likevel er en viss sannsynlighet for at 300 kV-anleggene kan bli klassifisert som transmisjonsnett i fremtiden, og derfor må overtas av Statnett. Vi er enige med Statnett i at det ikke fremstår rasjonelt å gi konsesjon til en løsning som i fremtiden kan medføre to transmisjonsnettstasjoner på Lista, når kraftbehovet i området ikke tilsier at det er nødvendig.

3.1.5 Vurdering av virkninger av endret stasjonsutforming

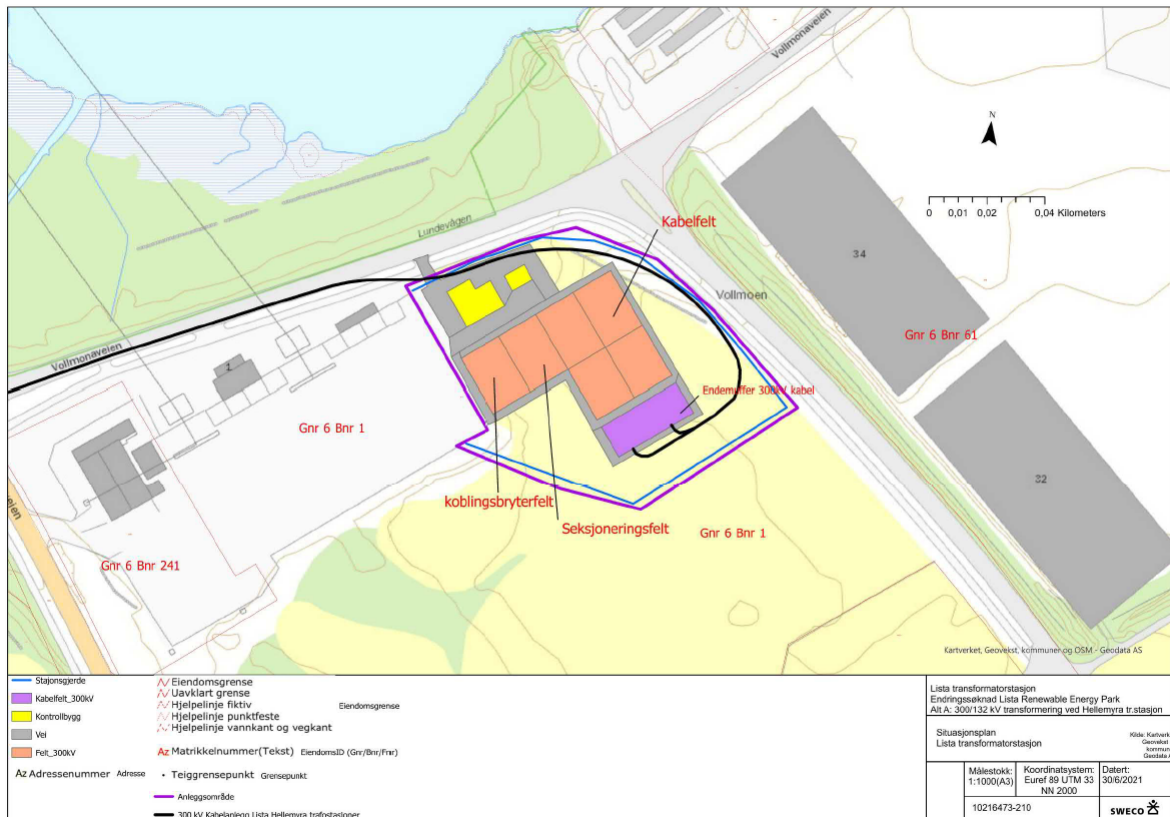
LREP har søkt om endringer i stasjonene. De har søkt om to ulike løsninger på hver stasjon, fordi utformingen vil være forskjellig avhengig av om nedtransformeringen fra 300 til 132 kV skjer i Lista eller Hellemyra stasjon.

LREP har søkt om å øke transformatorkapasiteten på 300/132 kV transformatorene fra 250 til 300 kV. Dette gjelder uavhengig av om transformatorene er plassert i Lista eller Hellemyra transformatorstasjon. Ingen høringsparter har hatt innspill til dette. NVE konstaterer at dette er i tråd med det som Statnett har standardisert på i transmisjonsnettet. Vi mener det er fornuftig av LREP å velge det samme som Statnett, og har ellers ingen merknader til den omsøkte endringen.

3.1.6 Beskrivelse av endringer på Lista transformatorstasjon

I **alternativ A** (nedtransformering fra 300 kV i Hellemyra stasjon) søker LREP om følgende anlegg i Lista stasjon:

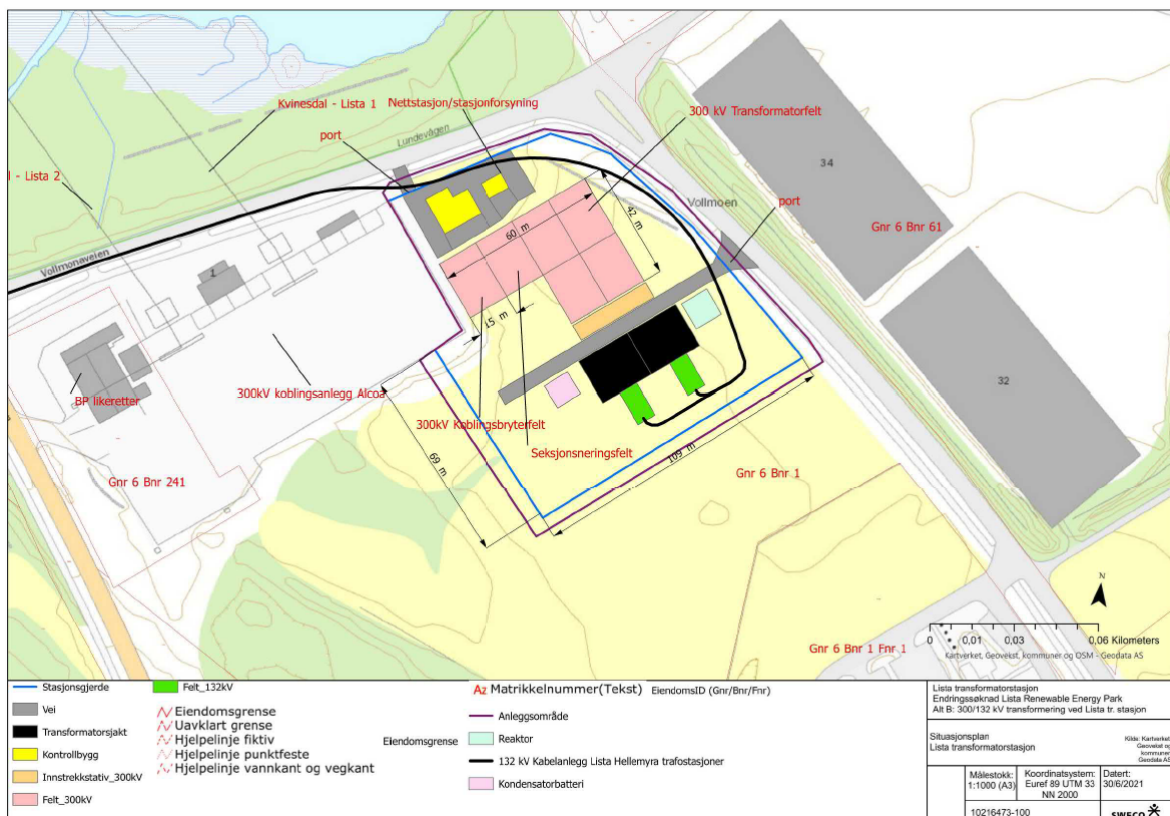
- fire 300 kV luftisolerte bryterfelt (to kabelfelt, et seksjoneringsfelt og et koblingsbryterfelt) og forlengelse av eksisterende 300 kV samleskinne
- montering av pantografer på eksisterende 300kV felt mot Kvinesdal 2
- stativ for to 300 kV endemuffer for kabel mot Hellemyra transformatorstasjon
- kontrollbygg med grunnflate på ca. 250 m² og maks høyde på inntil ca. 5,5 meter, som skal huse kontrollanlegget, nettstasjon og dieselaggregat ca. 30 m²
- total arealbruk på ca. 7,3 dekar
- adkomstvei inn til stasjonen og interne veier på stasjonsområdet

Figur 1: Situasjonsplan Lista stasjon omsøkt alternativ A

I **alternativ B** (transformering fra 300 kV til 132 kV i Lista stasjon) søker LREP om følgende anlegg i Lista stasjon:

- fire 300 kV bryterfelt og forlengelse av eksisterende 300 kV samleskinne
- to transformatorer, hver med ytelse 300 MVA og omsetning 300 (420) / 132 kV, som skal plasseres i sjakter på størrelse 20 x 17 meter
- to 132 kV bryterfelt
- reaktor/p-spole
- kondensatorbatteri
- montering av pantografer/skillebrytere på eksisterende 300 kV felt mot Kvinesdal 2.
- kontrollbygg med grunnflate på ca. 250 m² og maks høyde på inntil ca. 5,5 meter, som skal huse kontrollanlegget, nettstasjon og dieselaggregat ca. 30 m²
- total arealbruk for LREPs del av stasjonen er ca. 11 dekar
- adkomstvei inn til stasjonen, adkomst inn til transformatorsjakter og interne veier på stasjonsområdet

Figur 2: Situasjonsplan Lista stasjon omsøkt alternativ B

I tidligere konsesjonsgitt løsning var Lista stasjon 7 dekar, inkludert nedtransformering til 132 kV. NVE vurderte at stasjonen kunne gi visuelle virkninger for omgivelsene, men at de var begrenset fordi tiltaket innebærer en utvidelse av en eksisterende stasjon som også ligger rett inntil Alcoas næringsområde. Vi vurderte også at det ville gi noen permanente ulemper for jordbruk, fordi det gir en omdisponering av dyrket mark.

I de nye konsesjonssøkte alternativene er stasjonens permanente arealbruk enten 11 dekar i alternativet med nedtransformering til 132 kV (samme tekniske løsning som konsesjonsgitt), ev. 7,3 dekar dersom transformeringen fra 300 kV flyttes til Hellemyra. Økningen i stasjonsareal skyldes ifølge LREP at Alcoa har ønsket at det skal etableres koblingsbryterfelt og seksjoneringsfelt på 300 kV-koblingsanlegget. Dette medfører lengre samleskinne, som igjen gir større arealbruk. I tillegg har det vært et ønske fra Alcoa at kontrollbyggets plassering skal endres. Dette betyr at en tar i bruk andre områder enn tidligere.

LREP skriver i søknaden at det berørte arealet er avsatt til næringsområde i kommunedelplanen, men at det benyttes til jordbruk i dag. Siden forrige konsesjonsrunde er det blitt registrert to nye automatisk fredete kulturminner ved Lista transformatorstasjon på samme sted som LREP planlegger sin stasjon. Kulturminnene består av et kokegropsfelt og bosetningsaktivitet. NVE spurte LREP om en vurdering av konsekvensene for disse. LREP skriver i e-post av 8. juni 2023 at det aktuelle kulturminnet er registrert av fylkeskommunen i forbindelse med befaringsoppdrag fra LREP. Det vil være nødvendig med dispensasjon, men LREP skriver at fylkeskommunen muntlig har bekreftet at en slik dispensasjon vil gis.

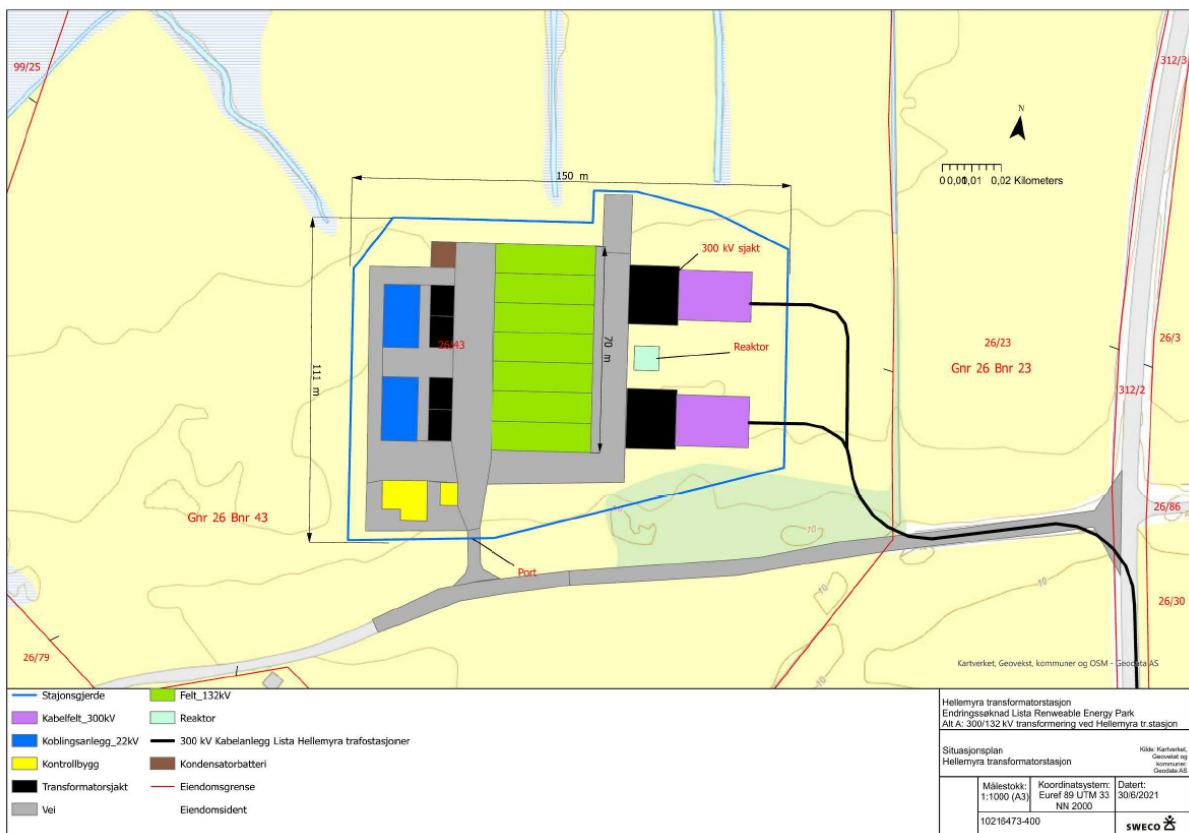
NVE konstaterer at i alternativ A er arealbruken omtrent lik tidligere konsesjonsgitte løsning for Lista transformatorstasjon, men at i alternativ B, som er samme tekniske løsning som konsesjonsgitt, så vil arealbruken øke. Dette skyldes Alcoas innspill til teknisk utforming i tillegg til kontrollbyggets plassering. Stasjonen vil gi noen ulemper for kulturminner, men vi legger til grunn at tiltaket er avklart med kulturminnemyndighetene, som beskrevet av LREP. Ut over dette vil det gi permanent inngrep i et område som er avsatt til næringsområde, men som for øyeblikket brukes til jordbruk. Ulempene er av samme art som da NVE ga konsesjon i 2020, men arealbruken er større, som gjør konsekvensene for jordbruk større. NVE har forståelse for at detaljprosjekteringen kan medføre noen endringer, men vi mener det er uheldig at slike ting som Alcoas krav til utforming ikke var avklart allerede før første søknad.

3.1.7 Beskrivelse av endringer på Hellemyra transformatorstasjon

I **alternativ A** (nedtransformering fra 300 kV i Hellemyra stasjon) søker LREP om følgende anlegg i Hellemyra stasjon:

- To transformatorer, hver med ytelse 300 MVA og omsetning 300 (420)/132 kV. Transformatorene skal passeres i sjakter, med størrelse 20 x 17 meter.
- To 300 kV bryterfelt
- 300 kV reaktor/spole
- Fire transformatorer, hver med ytelse 110 MVA og omsetning 132/22 kV. Transformatorene skal passeres i sjakter, med størrelse 8 x 11 meter.
- Luftisolert bryteranlegg med sju 132 kV bryterfelt og samleskinne
- Kondensatorbatteri

- Fire 22 kV koblingsanlegg med 12 felt i hver
- Kontrollbygg med grunnflate på ca. 250 m² og maksimal høyde på inntil 5,5 meter
- Bygg for nettstasjon og dieselaggregat, ca. 30 m²
- To bygg for 22 kV koblingsanlegg, ca. 18 x 12 meter
- En ca. 20 meter lang adkomstvei inn til stasjonen og interne veier på stasjonen.
- Oppgradering av eksisterende grusvei/traktorsti fra den kommunale veien kv 6040.
- Total arealbruk på ca. 15 dekar

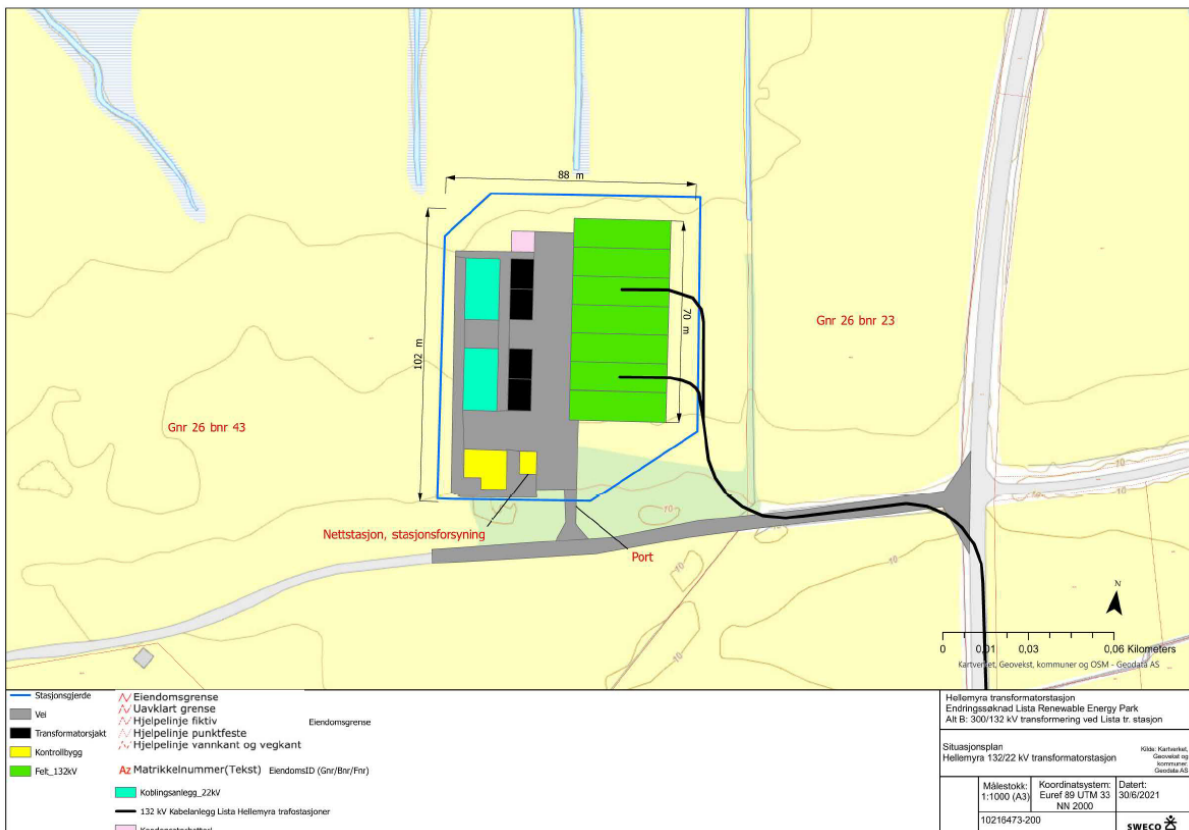

Figur 3: Situasjonsplan Hellemyra stasjon omsøkt alternativ A

I **alternativ B** (transformering fra 300 kV til 132 kV i Lista stasjon) søker LREP om følgende anlegg i Hellemyra stasjon:

- fire transformatorer, hver med ytelse 110 MVA og omsetning 132/22 kV, som skal plasseres i sjakter, med størrelse 8 x 11 meter
- luftisolert bryteranlegg med sju 132 kV bryterfelt og samleskinne
- kondensatorbatteri
- fire 22 kV koblingsanlegg med 12 felt i hver

- kontrollbygg med grunnflate på ca. 250 m² og maksimal høyde på inntil 5,5 meter
- bygg for nettstasjon og dieselaggregat, ca. 30 m²
- to bygg for 22 kV koblingsanlegg, ca. 18 x 12 meter
- en ca. 20 meter lang adkomstvei inn til stasjonen og interne veier på stasjonen.
- oppgradering av eksisterende grusvei/traktorsti fra den kommunale veien kv 6040
- total arealbruk på ca. 8,9 dekar

Figur 4: Situasjonsplan Hellemyra stasjon omsøkt alternativ B

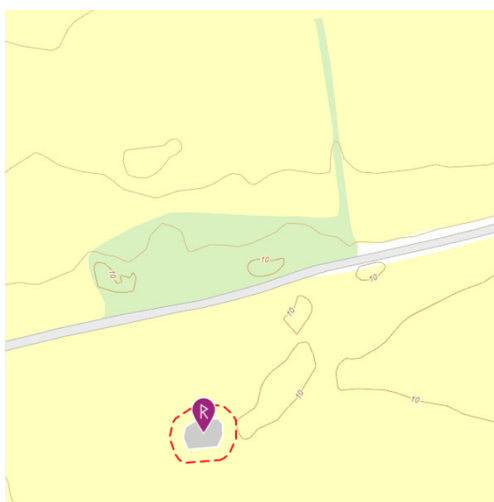
I konsesjonsgitt løsning var Hellemyra stasjon 8,1 dekar. NVE vurderte at anlegget ville være synlig for omgivelsene på grunn av det flate landskapet, men at det skal etableres i et område hvor det er planlagt næringsutvikling som trolig vil gi større visuelle virkninger enn selve transformatorstasjonen. Det er også over 800 meter til nærmeste bolig. Vi vurderte også at det ville gi ulemper for jordbruk, fordi det gir en permanent omdisponering av dyrket mark. Samtidig vurderte vi det som positivt at stasjonen plasseres nær eksisterende vei, fordi det begrenser behovet for å etablere nye veier.

I de nye konsesjonssøkte alternativene er stasjonens permanente arealbruk enten 15 eller 9 dekar, avhengig av hvilket alternativ som velges. I alternativ B er derfor arealbruken ganske lik den løsningen som har konsesjon, og NVE vurderer at de endrede konsekvensene er små. I alternativ A er den permanente arealbruken nesten dobbelt nå stor, som vil være negativt for beslagleggelse av jordbruksareal i et område hvor det per nå ikke er etablert anlegg. LREP har imidlertid inngått

avtale med grunneier om etablering av stasjonen, og vil legger til grunn at det tapte jordbruksarealet blir kompensert for.

Hele Lista-området er, som omtalt i tidligere vedtak, preget av at det er mange rødlistede og ansvarsarter av fugl i området. Det samme gjelder for stasjonsområdet på Hellemyra. NVE viser til tidligere vurderinger av dette. Vi vurderer at virkninger for fugl i driftsfasen er begrenset, men at det kan være konsekvenser i anleggsfasen spesielt for arter som hekker på dyrket mark, som forstyrrelser i hekkingen og direkte inngrep i reder. Vi har derfor satt vilkår om tidsavgrensninger i anleggsfasen, og dette vil videreføres også i en ny konsesjon.

Det er ingen nye registrerte kulturminner på den omsøkte stasjonstomten, men det er et automatisk fredet kulturminne nær der LREP nå planlegger riggområde sør for den eksisterende veien. Vi forutsetter at LREP merker kulturminnet i anleggsfasen, slik at det ikke blir påvirket av anleggsarbeid eller riggområder. For øvrig påpeker vi at Agder fylkeskommune har uttalt at det er stor sannsynlighet for funn av hittil ukjente kulturminner på Lista, og det må gjøres kulturminneundersøkelser før anleggsarbeidet starter opp. Dersom det avdekkes automatisk fredete kulturminner inne på stasjonstomten må enten tiltaket justeres, eller det må gis tillatelse fra kulturminnemyndighetene til å gjøre inngrep i kulturminnet, jf. kulturminneloven § 8.

Figur 5: Registrert kulturminne ved Hellemyra stasjon

Det er søkt om noen flere bygninger i stasjonen for 22 kV koblingsanlegg, hvor hvert bygg har en størrelse på ca. 18 x 12 meter (216 kvadratmeter). Dette kan gjøre stasjonen noe mer synlig i det flate Listalandskapet, men NVE vurderer endringen sammenliknet med opprinnelig konsesjonsgitt løsning som begrenset. Stasjonen skal også etableres nært et stort næringsområde. I tillegg har LREP søkt om midlertidig arealbruk rundt stasjonen i anleggsfasen, som ifølge søknaden skal benyttes til brakker, lagring av materiell, mellomlagring av overskuddsmasser, montasjeplass og som riggområde for bygging av kabelanlegget. Den midlertidige arealbruken utgjør hhv. 15 eller 20 dekar avhengig av alternativ (inkludert det permanente arealet på 8,3/15 dekar). NVE forutsetter at LREP gjør tiltak for å beskytte landbruksjord, f.eks. ved bruk av duker eller liknende, slik at området kan tilbakeføres til jordbruksdrift raskest mulig etter anleggsfasens slutt.

Statsforvalteren i Agder viser i sin høringsuttalelse Hellemyra stasjon er plassert innenfor arealet som er omfattet av områdereguleringen, og at de har reist innsigelse til flere forhold ved planen. Dette kan få betydning for arealbruken i hele planområdet, inkludert den delen av området som transformatoren er tenkt plassert i. NVE påpeker at elektriske anlegg kan etableres uavhengig av

planstatus, men denne stasjonen vil ikke etableres før hele området er ferdig regulert, og det planlagte forbruket har fått alle nødvendige tillatelser fra Farsund kommune. NVE vil i konsesjonen til LREP sette vilkår om at ingen bygging kan starte før dette er avklart. Vi konstaterer at Statsforvalteren ikke har reist innsigelse til LREPs søknad om anleggskonsesjon, men de punktene Statsforvalteren har innsigelse til i områdeplanen må likevel løses gjennom reguleringsplanarbeidet før stasjonen kan etableres.

3.1.8 Totalvurdering av endret spenningsnivå og endring i stasjonsløsning

NVE konstaterer at alternativ A, dvs. kabler med spenningsnivå 300 kV og nedtransformering i Hellemyra, gir en permanent arealbruk for stasjonene på 7,3 dekar på Lista og 15 dekar på Hellemyra, totalt 22,3 dekar. Arealbruken i alternativ B innebærer 11 dekar på Lista og 8,9 på Hellemyra, totalt 19,9 dekar. Alternativ B gir derfor betydelig mindre total arealbruk, som er spesielt positivt for inngrep i dyrket mark. NVE mener det er et viktig hensyn at inngrepet i dyrket mark ikke blir større enn nødvendig. Det er også det er alternativet som gir minst endringer sammenliknet med det allerede konsesjonsgitte alternativet. I tillegg vil den største arealbruken være nær Alcoa, og innebære en utvidelse av en eksisterende stasjon i et område som allerede er preget av store næringsbygg. NVE vurderer derfor at stasjonsløsningen i alternativ B gir minst virkninger for areal og miljø.

Å bygge 300 kV kabelanlegg gir noen positive virkninger for areal og miljø og for LREPs drift av anleggene, men gir mulige ulemper for kraftsystemet og nettkundene dersom anlegget blir klassifisert som transmisjonsnett i fremtiden. Nettanlegg har lang teknisk levetid (40–70 år). NVE mener det er en viss sannsynlighet for at det i løpet av anleggets levetid kan bli tilknyttet så mange nettkunder i Lista næringspark at unntaksbestemmelsen i energiloven § 1-5 tredje ledd ikke lenger er gyldig for 300 kV-anlegget LREP har søkt om, og at anlegget da blir klassifisert som transmisjonsnett og Statnett må overta anlegget. NVE mener dette har vesentlig betydning for hvorvidt det omsøkte 300 kV-anlegget er samfunnsmessig rasjonelt. Alternativ B (132 kV) er dessuten en løsning som etter NVEs vurdering gir tilfredsstillende leveringskvalitet for LREP, og det gir mindre arealbruk i stasjonene.

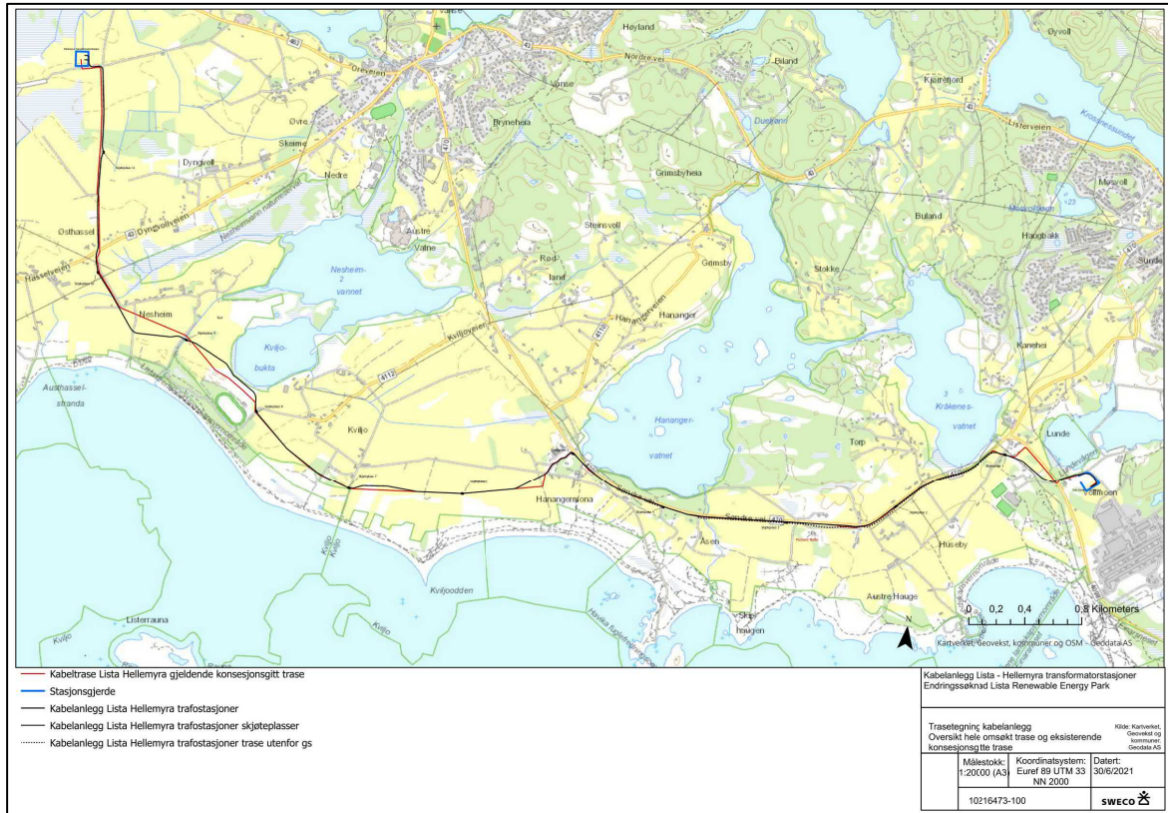
NVE mener derfor at det ikke er samfunnsmessig rasjonelt å gi konsesjon til 300 kV kabler og nedtransformering i Hellemyra.

3.2 Vurderinger av justeringer på kabeltraseen

I dette kapittelet vil NVE beskrive og vurdere traséjusteringene LREP har søkt om på de 10 km lange jordkablene. Justeringene har i hovedsak dukket opp i detaljprosjekteringen, og berører ingen nye eiendommer. LREP skriver i søknaden at den oppdaterte traseen tar hensyn til forhold som ikke var kartlagt i forprosjektet, som nødvendig bøyeradius for kablene, utforming og løsninger i veikryssinger, kjente tekniske anlegg (VA/elektro/tele o.l.) og kulturminner. I tillegg er det gjort tilpasninger på noen eiendommer som følge av ønsker fra grunneier. Figuren under viser et oversiktskart over justeringene. Konsesjonsgitt trasé er vist med rød strek, mens justeringene er vist i svart. Mer detaljerte kart over justeringene er vist videre i dette kapittelet.

LREP påpeker også at det må gjøres kulturminneregistreringer, og at dette også kan føre til mindre justeringer av traseen. Dette vil inkluderes i detaljplanen. NVE påpeker at kulturminneundersøkelser må gjøres før innsending av detaljplanen til NVE. Dersom det avdekkes at det er nye kulturminner som blir berørt av den konsesjonsgitte traseen, kan små justeringer gjøres i forbindelse med detaljplanbehandling. Større justeringer, som for eksempel får nye

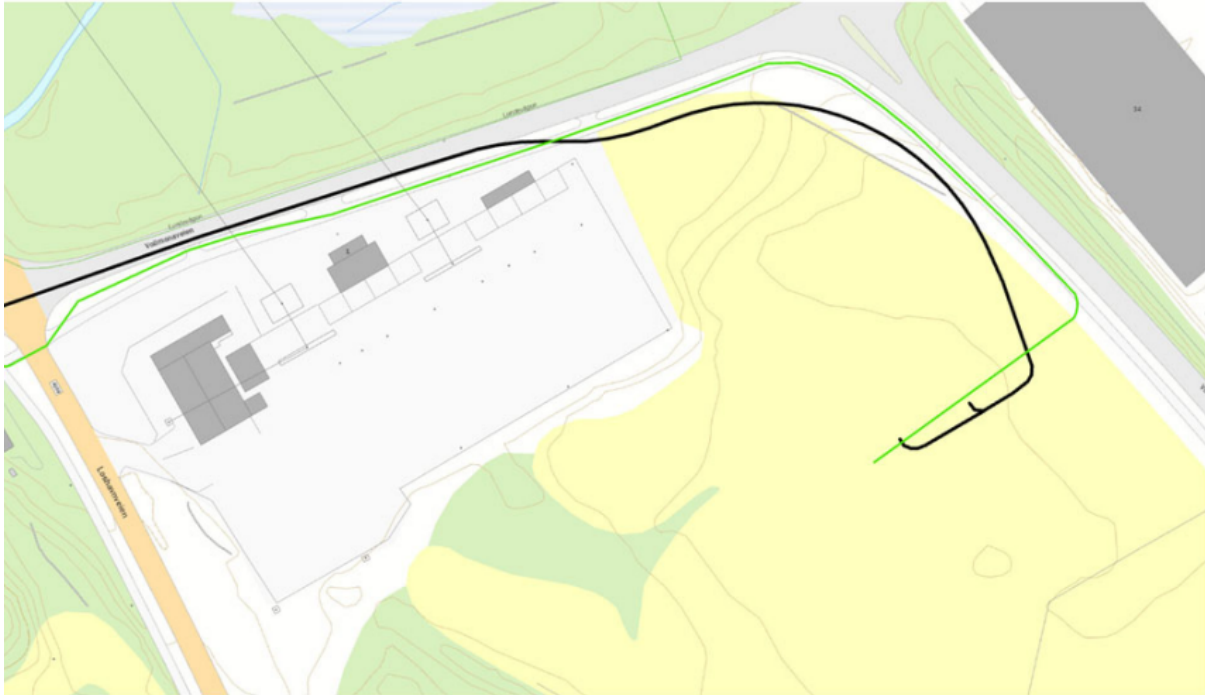
virkinger eller berører nye grunneiere, krever at det sendes inn en egen søknad om endring av konsesjonen.

Figur 6: Oversiktskart omsøkte traséjusteringer. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet inn i rød farge. Ny omsøkt trasé er tegnet inn med sort farge.

3.2.1 Ved Lista transformatorstasjon

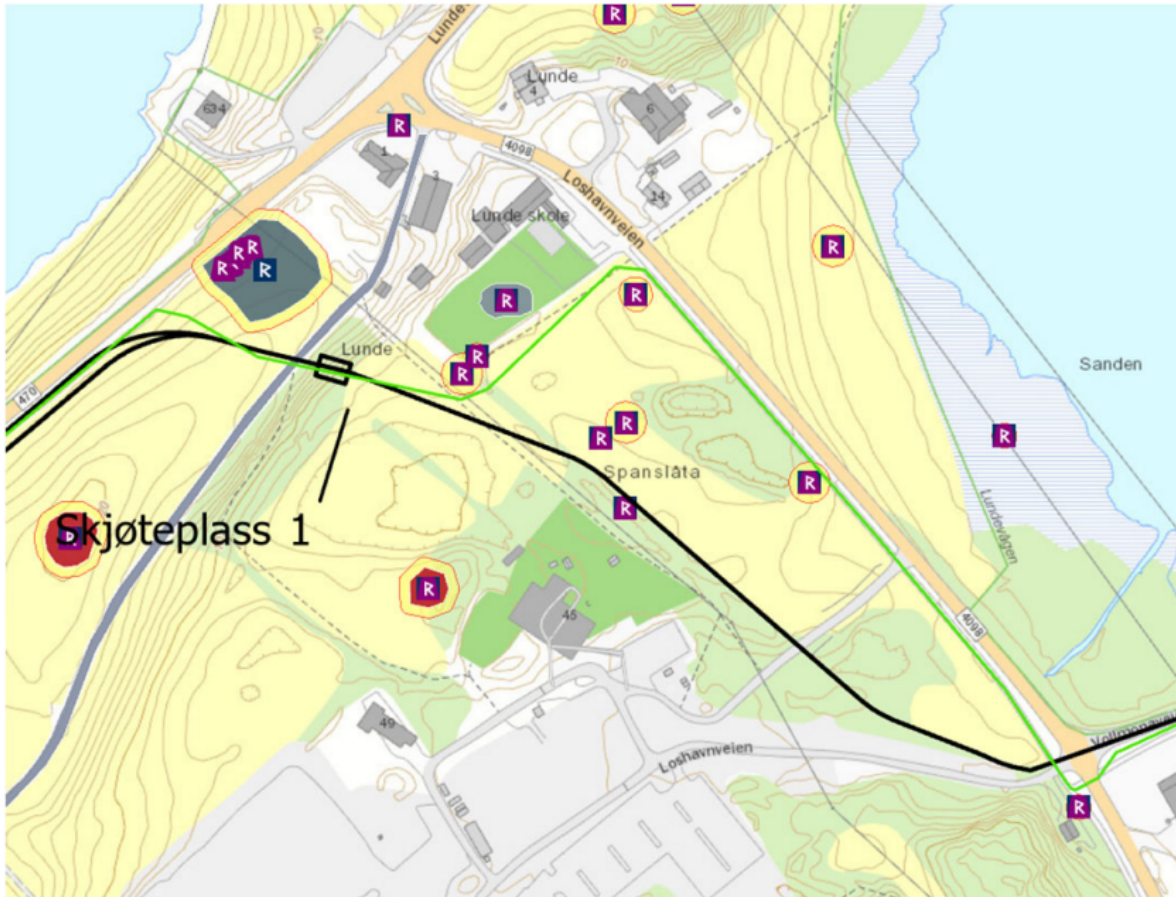
LREP har søkt om å flytte traseen litt lenger inn på grøntområdet, for å ta hensyn til eksisterende infrastruktur i bakken (vann- og avløpsanlegg og Glitre Nett sine 22 kV anlegg). Den tidligere konsesjonsgitte traseen er vist med grønt, mens den omsøkte nye traseen er vist med sort i figur 7. NVE vurderer at den nye traseen ikke har noen vesentlige endrede negative virkninger for natur og miljø sammenliknet med konsesjonsgitt. Som omtalt i stasjonskapittelet er det noen nye registrerte kulturminner i området. De er vurdert i forbindelse med utvidelse av stasjonen, og vurderes ikke på nytt her. NVE mener derfor det kan gis konsesjon til den justerte traseen ved Lista transformatorstasjon.

Figur 7: Omsøkt traséjustering ved Lista stasjon. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

3.2.2 Mellom Lista transformatorstasjon og Lunde

På denne strekningen er traseen over en strekning på ca. 300 meter flyttet ca. 70 meter sørvest, fra veien og inn på dyrket mark. Årsaken er at det er mye eksisterende infrastruktur i gang- og sykkelveien. Det er også ifølge søknaden tatt hensyn til kjente kulturminner og ønsker fra grunneier.

Figur 8: Omsøkt traséjustering mellom Lista transformatorstasjon og Lunde. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

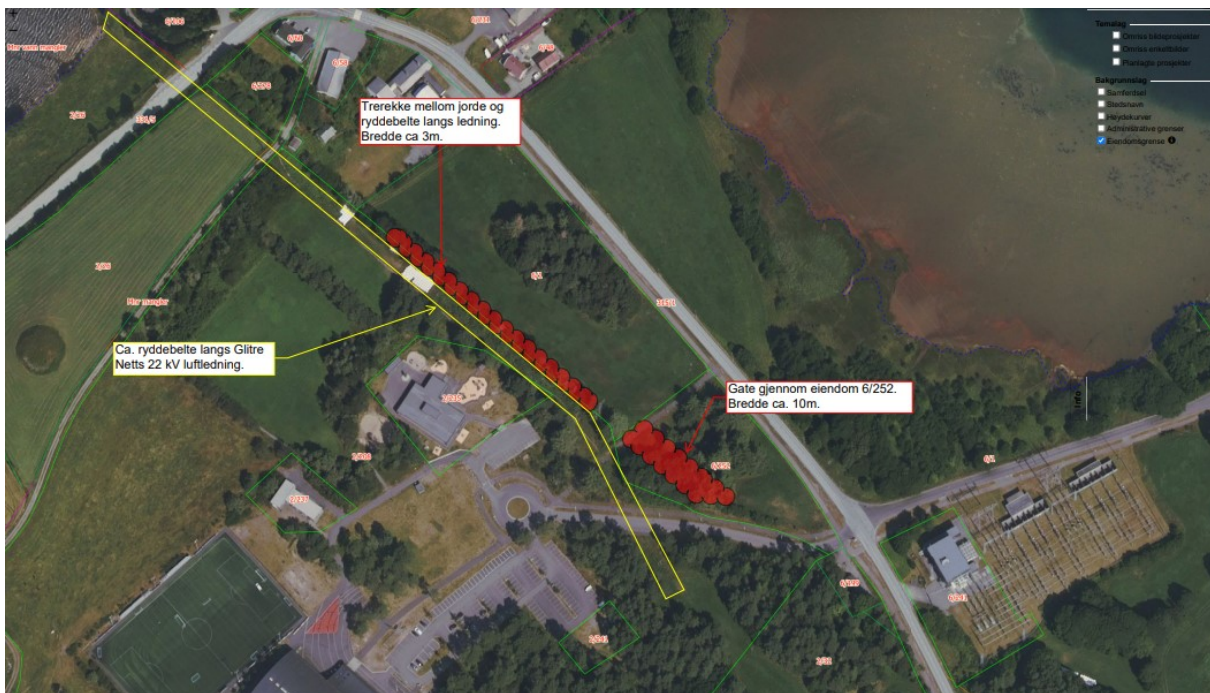
Konsesjonsgitt trasé er grønn, mens den nye omsøkte er sort. NVE har sjekket traseen i Naturbase, og det er ingen registrerte viktige naturtyper eller rødlistede arter i traseen, ut over fugleregistreringene som omtalt i forrige kapittel.

Den nye traseen ser ut til å dele et lite skogholt i to, i tillegg til at den kan gi inngrep i en trerekke som går langs eiendomsgrensene. Traseen vil i tillegg ligge tett inntil en barnehage, Espira Husebyparken. De skrev i sin høringsuttalelse at de er bekymret for elektromagnetiske felt fra kabelen, og de ønsker primært at traseen skal flyttes lenger bort fra barnehagen. LREP har gjort magnetfeltberegninger som er vedlagt endringssøknaden. De har gjort beregninger av når magnetfeltet når $0,4 \mu\text{T}$. Dette er ikke en absolutt grense, men et utredningsnivå, som betyr at dersom det er bygninger som får magnetfeltnivåer høyere enn dette så bør det undersøkes om det finnes alternativer. For de aktuelle alternativene vil det ved 132 kV være magnetfeltnivå på $0,4 \mu\text{T}$ omtrent 10 meter fra senter av kabeltraseen, og for 300 kV vil det være ca. 7 meter fra senter av traseen. LREP kommenterer videre at de mener kabelanlegget planlegges med god avstand mot både barnehagens uteområde og bygningsmasse. Det er i kart målt 13 meter fra nærmeste del av barnehagens lekeområde til senter på traseen og ca. 50 meter til nærmeste del på bygning. NVE konstaterer at barnehagen ikke får magnetfeltnivåer over utredningsgrensen, og vi mener det ikke er nødvendig med ytterligere utredninger av dette.

NVE ba videre i e-post LREP om å redegjøre mer for den omsøkte traseen og konsekvenser ved inngrep i skogholtet, inkludert visuelle virkninger. Vi ba også om en vurdering av byggbarheten av

kabel i opprinnelig konsesjonsgitt trasé. LREP skriver at opprinnelig trasé er i konflikt med kulturminner, telekabler, vann- og avløpsledninger og vannledninger tilhørende Alcoa. I tillegg er den teknisk krevende/umulig å få utført med den planlagte løsningen med betongkanal, på grunn av skarpe bend. Høsten 2021 gjorde fylkeskommunen kulturminneundersøkelser i området og de har ifølge LREP klarert den nye traseen. De har også inngått avtale med de tre eiendommene som berøres av den nye traseen.

Etter avtale med berørte grunneiere ble det samtidig fjernet trær for å rydde et nødvendig belte for maskiner. Trærne som er fjernet er vist med rødt i figuren under.

Figur 9: Oversiktsbilde over trasé mellom Lista transformatorstasjon og Lunde. Trær som allerede er fjernet er indikert med rødt.

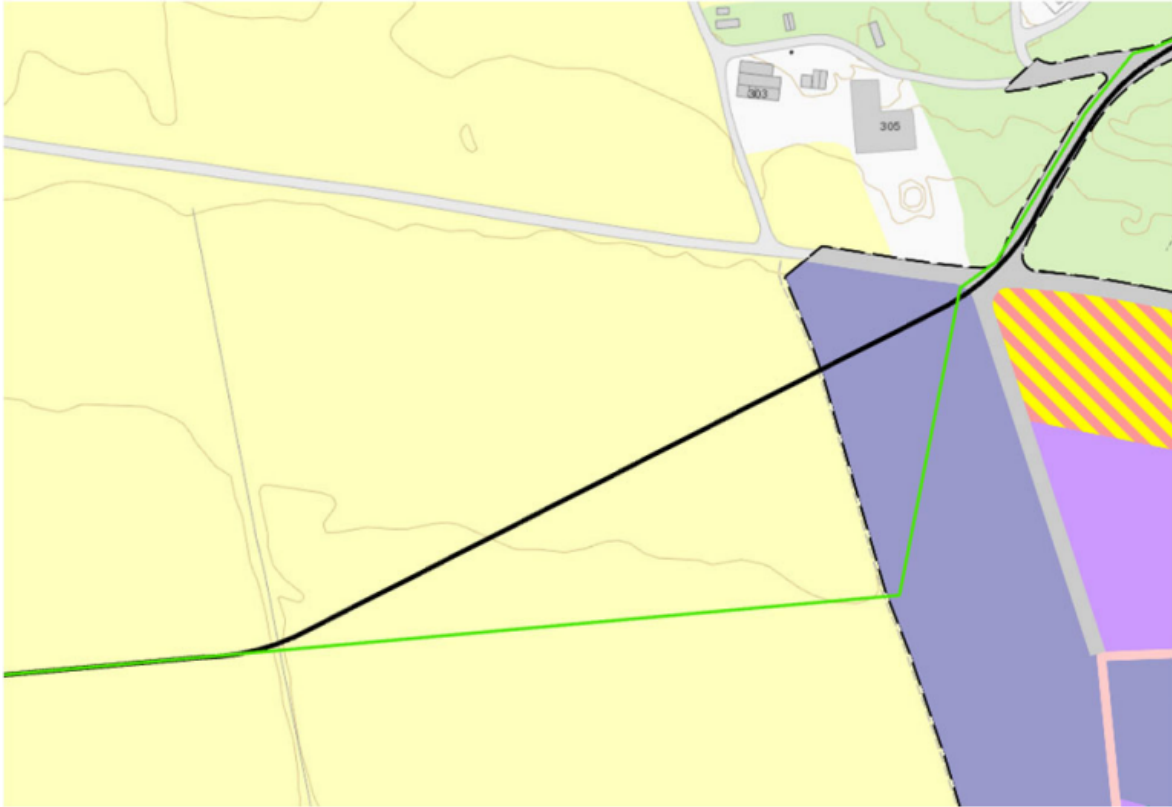
Den nye traseen er lettere teknisk gjennomførbar og gir mindre konflikt med eksisterende infrastruktur, men føres til at det må hugges trær og skaper et synlig ryddebelte. Fjerning av trær kan endre visuelle virkninger for bebyggelse i nærheten, men NVE konstaterer at det allerede er gjennomført.

Kabelen kommer også nærmere en barnehage. Selv om barnehagen ikke vil få magnetfeltnivåer over utredningsgrensen, vil alternativet medføre anleggsarbeid som gir ulemper som for eksempel støy. Vi mener likevel det kan gis konsesjon til den nye traseen siden de negative virkningene er moderate. Vi legger også vekt på at det er inngått avtale med grunneiere. Vi forutsetter at LREP så langt det lar seg gjøre lar vegetasjon som ikke allerede er ryddet bli stående igjen.

3.2.3 Ved Hanangermona turistanlegg

Traseen er justert for å ta hensyn til det regulerte Hanangermona turistanlegg, fordi den opprinnelige traseen havnet delvis under fremtidig camping-/hytteområde. Den omsøkte nye traseen vil gå under fremtidig parkeringsareal til området. Traseen skal bygges i en støpt rørkanal og kan ligge i veigrunn. Traseen er justert over en strekning på ca. 230 meter, og på det meste er den flyttet 70 meter mot vest.

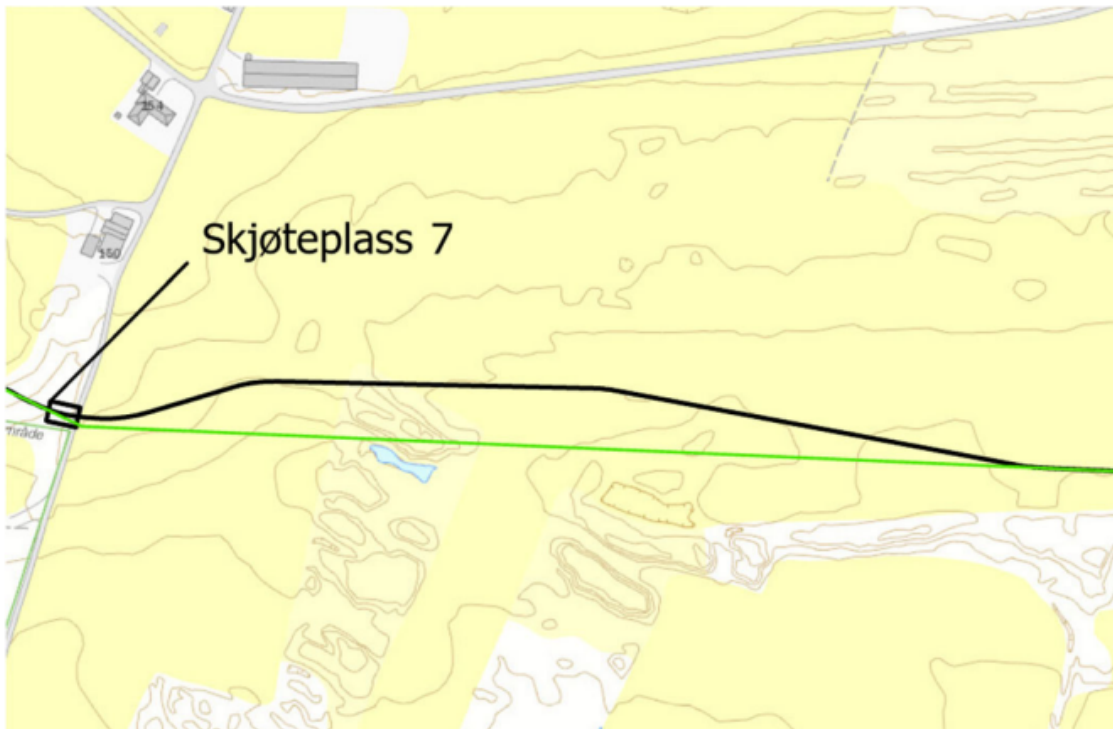
NVE vurderer at det er positivt at anlegget utformes slik at det tas hensyn til det planlagte turistanlegget. Den nye traseen vil berøre dyrket mark, men ikke i vesentlig endret grad enn opprinnelig trasé. NVE mener det derfor kan gis konsesjon til traséjusteringen på denne strekningen.

Figur 10: Omsøkt traséjustering ved Hanangermona turistanlegg. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

3.2.4 Mellom Hanangermona og Kviljo

På strekningen mellom Hanangermona og Kviljo er det en sandhaug som kabelen er søkt å gå utenom. Dette er etter ønske fra grunneier, som ønsker å beholde muligheten til å foreta terrengendringer på denne sandhaugen for å kunne utvide arealet for dyrket mark. Traseen er søkt flyttet nordover over en strekning på 400 meter, og er på det meste flyttet ca. 30 meter fra opprinnelig trasé. Både opprinnelig og ny trasé berører i all hovedsak dyrket mark. NVE vurderer at den omsøkte endringen ikke gir vesentlig andre konsekvenser enn den konsesjonsgitte og mener det kan gis konsesjon til justeringen.

Figur 11: Omsøkt traséjustering mellom Hanangermona og Kviljo. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

3.2.5 Ved Nesheim

LREP søker om en større endring i den konsesjonsgitte traseen ved Nesheim. Her går traseen gjennom flere landbrukseiendommer, og den nye traseen er utarbeidet etter befaring med fire grunneiere i området. Justeringen har ifølge søknaden følgende fordeler:

- unngår dreneringsanlegg til dyrka mark
- unngår begrensninger av et massetak som den ene grunneieren bruker/utnytter
- unngår områder som grunneiere bruker til lagring av rundballer
- etablerer anleggsveier som sammenfaller med grunneiers planer om permanente gårdsveier

Figur 12: Omsøkt traséjustering ved Nesheim. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

Justeringen er over en strekning på 1250 meter. Vest for vassdraget Åna avviker traseen ca. 100 meter fra konsesjonsgitt trasé på det meste, og på østsiden avviker traseen inntil 40 meter. Den justerte traseen går i grensen til Nesheimvann naturreservat. I opprinnelig vedtak vurderte NVE at traseen gikk i tilstrekkelig avstand fra naturreservatet, slik at det ikke ville ha noen konsekvenser.

Nesheimvann naturreservat er karakterisert som en svært viktig naturtype. Den er i Naturbase¹ omtalt som den sannsynligvis viktigste innsjøen i våtmarksammenheng på Sørlandet, særlig som raste- og beiteområde for fugler under trekk. NVE ba i e-post 23.5.2023 LREP om mer informasjon verdier i, og konsekvenser for, naturreservatet. Bildene under viser kabeltraseen (lyseblå strek), og verneområdet (rødt).

¹ [Naturbase faktaark](#)

Figur 13: Oversiktsbilde med ny trasé (blå strek) og verneområde (rødt)

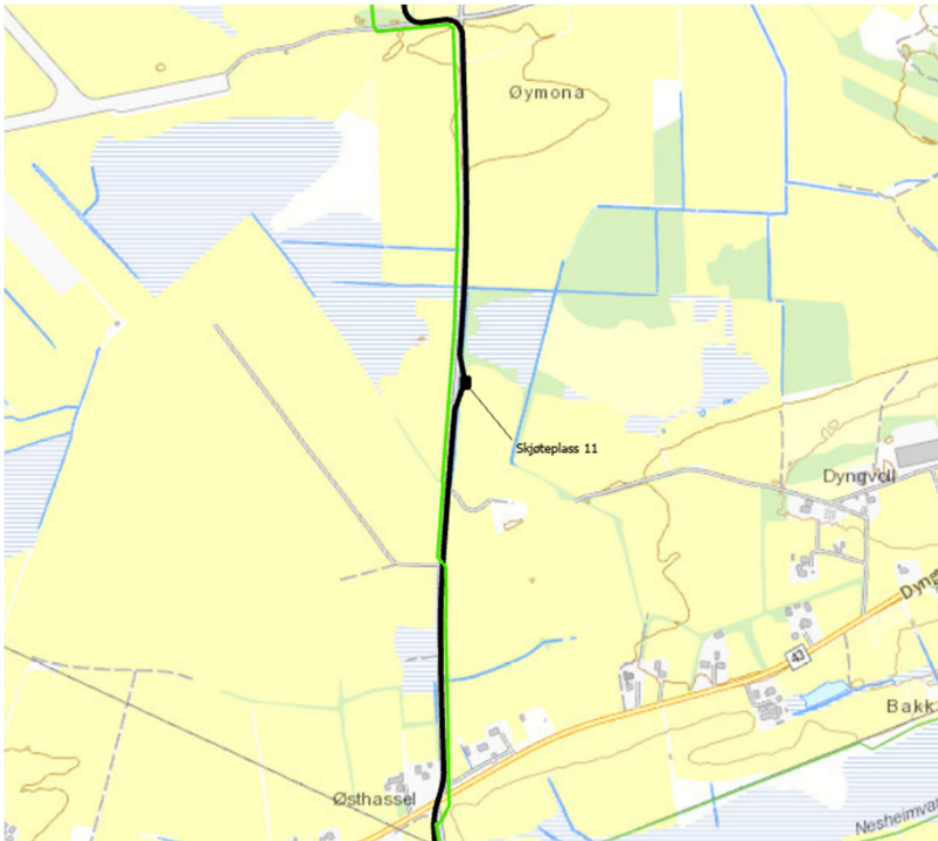
LREP skriver at på det nærmeste er kabelen planlagt omtrent 4 meter fra vernegrensen. Kabelanlegget vil ikke gå innenfor verneområdet eller berøre verneinteressene. De mener traseen er lagt utenfor verneområdet med stor nok avstand til at det ikke vil være anleggsaktivitet innenfor vernegrensen. Kjøring med anleggsmaskiner og mellomlagring av masser vil skje på sørvestsiden av kabeltraseen. Vernegrensen går også et godt stykke inn på området hvor det i dag foregår landbruk. Bakgrunnen for traseendringen var innspill fra grunneierinteresser knytte til uttak av morenemasser i planlagt trasé, og mulig samkjøring med fremtidig jordbruksvei.

Selv om kabeltraseen ikke berører naturreservatet direkte, så innebærer den justerte traseen at anleggsarbeidet foregår nærmere verneområdet. Statsforvalteren i Agder viser i sin høringsuttalelse til at LREP planlegger å merke vernegrensen i hele anleggsperioden, i tillegg til at det ikke skal foregå anleggsarbeider på dyrket mark i perioden 1. april til 30. juni av hensyn til hekkende fugl. På det grunnlaget har de ikke merknader til traséendringen.

NVE vurderer at den omsøkte traséendringen i utgangspunktet øker risikoen for å berøre naturreservatet i anleggsperioden. Vi er likevel enig med Statsforvalteren at dersom det gjøres nødvendige tiltak i anleggsperioden, så vil det trolig ikke påvirke verneinteressene. I eksisterende konsesjon er det satt vilkår om begrensninger i anleggsperioden på dyrket mark, og dette vil videreføres i en eventuell ny konsesjon. I tillegg vil vi oppdatere detaljplanvilkåret med at LREP skal beskrive tiltak for å sikre at anleggsarbeidet ikke fysisk berører naturreservatet. På denne bakgrunn mener NVE det kan gis konsesjon til traséomleggingen ved Nesheim.

3.2.6 *Langs kommunevei 6050*

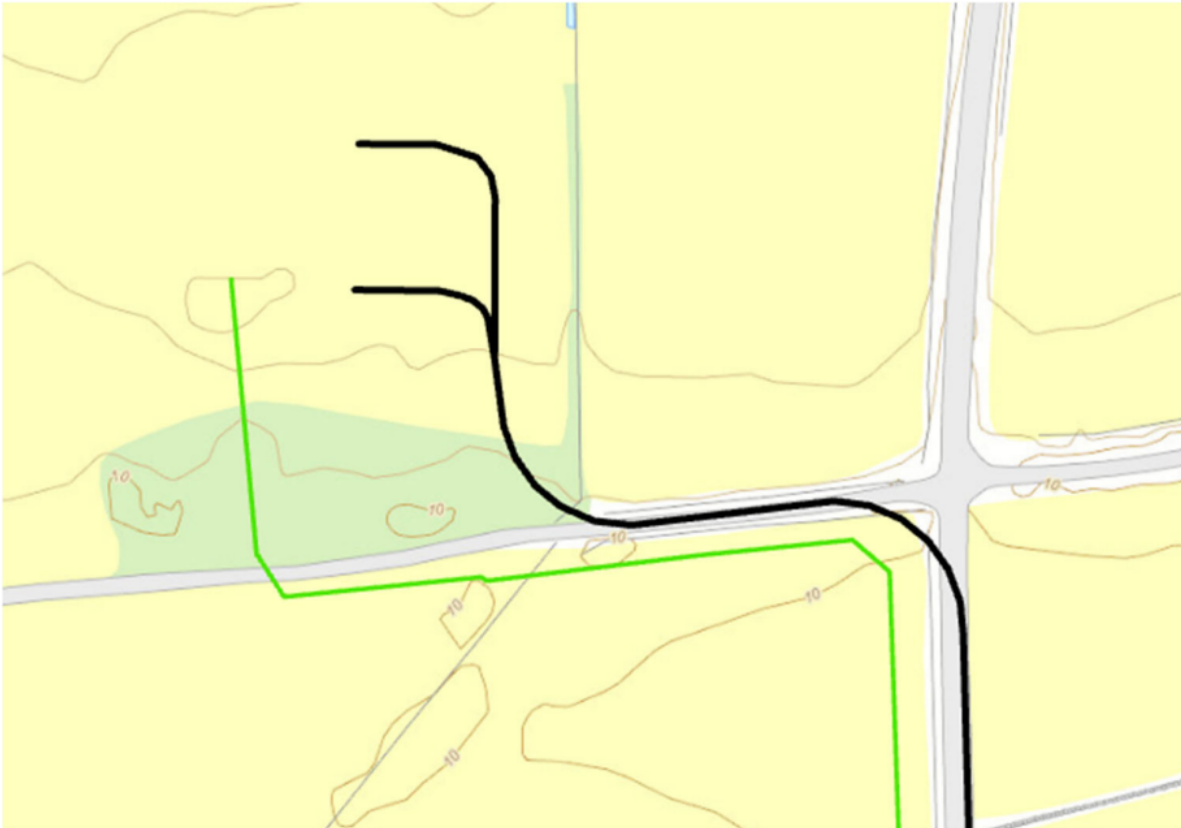
På denne strekningen er kabeltraseen flyttet fra dyrket mark og inn i veibanen. LREP skriver i søknaden at kommunen er positiv til tiltaket. Bakgrunnen for endringen er at området langs veien brukes mye av grunneierne til lagring av rundballer og annet materiell. Skjøteplass 11 må fortsatt ligge i dyrket mark. NVE konstaterer at endringen er avklart med grunneier, Farsund kommune, og vi har ingen merknader til omleggingen utover at det er positivt at grunneiere fortsatt kan benytte området til lagring av rundballer og materiell. NVE mener det kan gis konsesjon til traséjusteringen på denne strekningen. Anleggsarbeidet må planlegges i samråd med kommunen som veieier, slik at trafikale hensyn ivaretas.

Figur 14: Traséjustering langs kommunevei 6050. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

3.2.7 Innføring til Hellemyra transformatorstasjon

LREP søker også om en endret innføring til Hellemyra transformatorstasjon, som er bedre tilpasset utforming av bryterfeltene i stasjonen. Justeringen er på omtrent 50 meter, og det er avtale med grunneier. NVE mener justeringen ikke gir større ulemper enn opprinnelig trasé, og det kan gis konsesjon til ny trasé inn til Hellemyra transformatorstasjon.

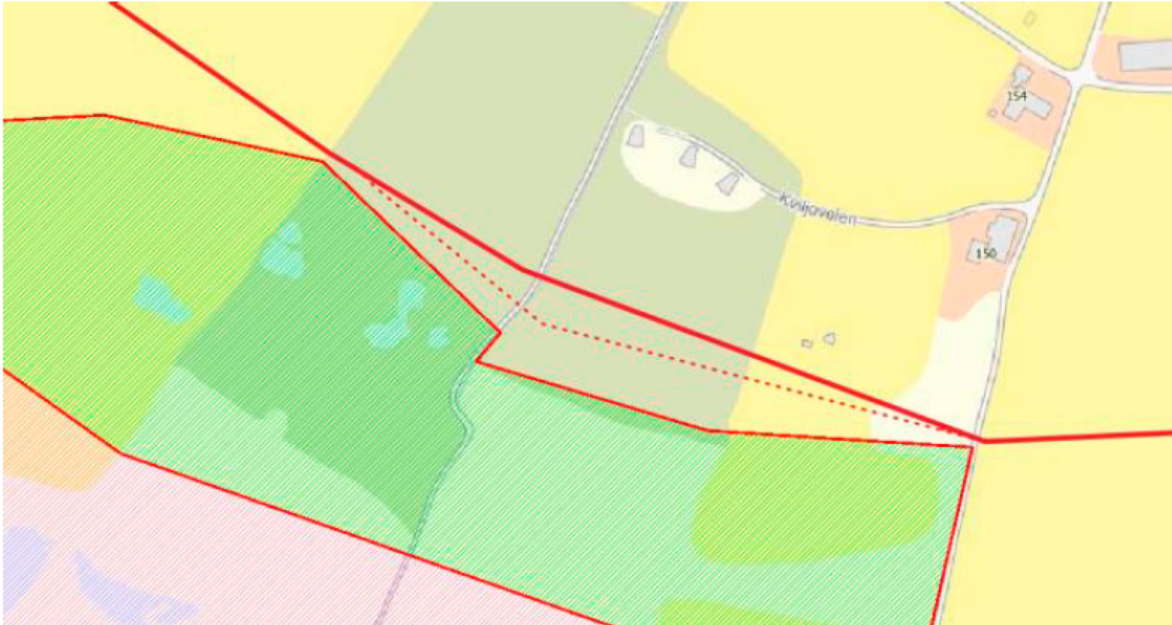

Figur 15: Trasé inn til Hellemyra stasjon. Traseen i gjeldende konsesjon er tegnet med grønn strek. Den nye traseen er tegnet inn med sort strek.

3.2.8 Spørsmål om justering av traseen inntil vernegrensen for Lista landskapsvernområde

Kabeltraseen som fikk konsesjon i 2020 var lagt inntil grensen for Lista landskapsvernområde. Noen høringsparter tok i sin uttalelse til endringsøknaden opp at grensen for landskapsvernområdet har blitt justert siden forrige konsesjonsrunde, og de ber om at kabeltraseen også flyttes etter slik at den ligger inntil verneområdet. NVE ba i brev 15.06.2022 om at LREP skulle vurdere en trasé som i større grad følger vernegrensen.

LREP skriver at vernegrensen er justert ca. 16 meter. De vurderer at traseen kan justeres noe nærmere ny grense, og at denne justeringen er så liten at det kan gjøres gjennom detaljprosjektering og behandling av detaljplan, se figur under. Det er ingen nye grunneiere som blir berørt. NVE mener det er positivt om traseen flyttes nærmere vernegrensen. NVE aksepterer at denne traséendringen kan godkjennes som del av detaljplanen dersom det inngås en avtale med grunneiere om endringen.

Figur 16: Rød strek er konsesjonsgitt trasé, og stiplet strek er justert trasé nærmere vernegrensene.

3.2.9 Skjøteplasser

Siden det er en lang jordkabel, vil det være behov for krysskoblingskjøter. Dette skjer i et krysskoblingskap eller i en kum som vil etableres ved skjøten. En kum har ca. bredde 0,6 x 2 meter, mens et skap har mindre fotavtrykk. Omtrentlig plassering er vist på kartene vist tidligere i dette kapitlet, men LREP skriver at plasseringen vil vurderes konkret på skjøteplassen, og de vil så langt som mulig ta hensyn til grunneierne sine interesser.

Flere tar skjøteplassene opp i sin høringsuttalelse. Agder Bondelag peker på at de må legges på steder som er til minst mulig ulempe for bruken av arealene i ettertid.

Bjørn Victor og Randi Thorkildsen tar opp at de ønsket at skjøteboks 11 skal flyttes vekk fra dyrket mark. LREP kommenterer at skjøteplassen på eiendommen må plasseres omtrent som anvist, men at krysskoblingskum/-skap vil kunne trekkes bort fra dyrket mar.

Ove Kvia er også opptatt av hvordan de planlagte skjøtene kan være til hinder for gårdsdriften. LREP kommenterer at de har avklart at alle kummer/skap kan flyttes bort fra dyrket mark, med unntak av skjøteplass nr. 3, hvor endelig plassering avhenge av fremdriften til den planlagte gang- og sykkelstien. Det antas at også denne vil kunne plasseres i veiskulder eller fylling. Kvia er berørt av en skjøt i grensen mellom sin eiendom 23/18 og naboeiendom 23/1. Her er det søkt om å plassere kum/skap i eiendomsgrensen, slik at det ikke vil være til hinder for landbruksdriften.

NVE mener det er svært viktig at LREP strekker seg langt for å plassere skjøtebokser/kummer på steder som er hensiktsmessig for grunneiere, f.eks. langs veier eller i eiendomsgrenser. En skjøteboks midt på et jorde vil f.eks. være uheldig for landbruksdriften. Vi vil sette vilkår om at dette skal omtales i detaljplanen.

3.2.10 Andre innspill knyttet til kabeltraseen

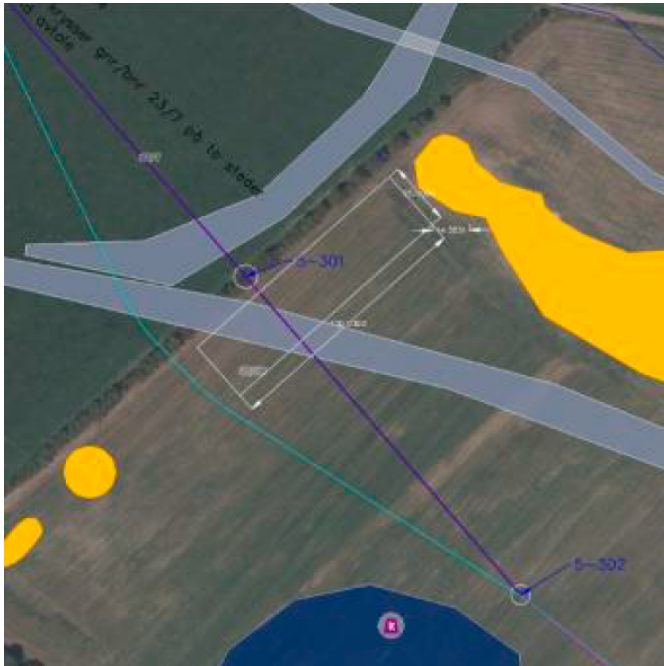
Spørsmål om arealbruk på eiendom 23/18, 23/79, 23/24.

Ove Kvia har i sin høringsuttalelse tatt opp at den konsesjonsgitte traseen er i konflikt med hans planlagte driftsbygning. Dette var et tema også i den første høringsrunden. Det fremkom heller ikke fra den opprinnelige høringsuttalelsen med kart at kabelen var i direkte konflikt med driftsbygningen, og i tillegg ga LREP i kommentarene til uttalelsene inntrykk av at den sørlige traseen lå langt nok sør til å ikke komme i konflikt med planene. I ettertid har Ove Kvia opplyst at den er det.

Etter det NVE har fått kjennskap til gjennom høring av opprinnelig søknad, endringssøknaden og LREPs kommentarer til uttalelsene og tilleggsopplysninger, er driftsbygningen ennå ikke byggemeldt eller har fått byggetillatelse av kommunen. Det er likevel fornuftig å tilpasse kabeltraseen slik at den ikke gir unødvendig konflikt med grunneiers planer.

NVE ba i brev av 15.6.2022 om at LREP skulle vurdere traséjusteringer som ikke er i konflikt med den planlagte driftsbygningen. LREP sendte tilleggsopplysninger til NVE 28.6.2022. De viser til at grunneier ikke klagde på vedtaket, og at LREP derfor har oppfattet at traseen ikke var i konflikt med kjente planer. Etter å ha blitt gjort oppmerksom på konflikten har de vært i dialog med grunneier, og forsøkt å finne mulige justeringer av traseen. LREP skriver at de til grunneier har foreslått en justering av traseen på ca. 30–40 meter ved planlagt nytt driftsbygg. Denne justeringen vil føre til at traseen ikke lenger er i konflikt med driftsbygningen, og er vist i kartet under. Den vil også påvirke traseen over to naboeiendommer. De skriver imidlertid at de ikke har kommet til enighet med grunneier og at han har krevd en justering på omtrent 150 meter, til enden av jordet. Denne plasseringen vil imidlertid føre til konflikt med bl.a. kjente kulturminner. LREP skriver at de også har foreslått alternative plasseringer av driftsbygget, og tilbudt tilrettelegging for alternativ plassering. Dette tar også Kvia selv opp i sin uttalelse, han skriver at det er mulig å plassere driftsbygningen øst på eiendommen, men at han forventer at LREP tar kostnadene ved å flytte strøm og vann som er lagt opp.

LREP stiller likevel spørsmål ved samfunnsmessig nytte ved at kabeltraseen ikke kan gjennomføres. De mener det er flere relevante plasseringer av driftsbygningen, mens en større justering av kabeltraseen vil komme i konflikt med kulturminner og føre til lengre kabeltraseer.

Figur 17: Forslag til trasejustering. Den konsesjonsgitte traseen er lilla, den foreslåtte traseen er turkis. Driftsbygningen er vist med hvit firkant.

NVE mener det beste er å finne en løsning som ikke gir konflikt med driftsbygningen, uten at det gir nye vesentlig ulemper. Vi mener den justeringen LREP har foreslått, vist med turkis i illustrasjonen, fremstår som en bedre løsning. LREP har ikke søkt om noen endring på dette punktet. NVE mener likevel denne justeringen kan gjøres i medhold av eksisterende konsesjon. Det gir nytte for grunneier, uten at det gir andre konsekvenser enn eksisterende konsesjon. Vi forutsetter at LREP avklarer det med berørte grunneiere. Dersom LREP foretar justeringen, må den nye traseen legges frem i forbindelse med detaljplanen. Hvis LREP ikke flytter traseen påpeker vi at grunneier har uttrykt at driftsbygningen kan plasseres et annet sted, hvis LREP flytter strøm og vann. Dette har også LREP tilbudt, slik NVE tolker kommentarene til høringsuttalelsene. Vi forutsetter at LREP gjør en reell innsats for å komme frem til en minnelig løsning som ivaretar hensynene til begge parter.

Annen infrastruktur

Fylkeskommunen tar opp i sin høringsuttalelse at dersom kabelen skal krysse fylkesvei så må det søkes om gravetillatelse. Telenor tar i sin uttalelse opp at de nye kablene vil føre til mange kryssinger og nærføringer med Telenors kabelnett i området, og at det kan bli behov for tiltak.

NVE påpeker at LREP er ansvarlig for å avklare tiltaket med eiere av infrastruktur før bygging av anlegget. Vi forventer at LREP har dialog med veiere og eiere av infrastruktur i bakken i detaljplanleggingen.

Eventuell nedleggelse av kabelen

I høringsrunden har det kommet spørsmål om hva som skjer med kabelen etter den er tatt ut av bruk, og om anlegget skal fjernes eller bli liggende i bakken. NVE påpeker at etter energilovforskriften § 3-5 d er konsesjonæren ved nedleggelse av anlegg pliktig til å fjerne anlegget og så langt det er mulig føre landskapet tilbake til naturlig tilstand.

3.2.11 Forholdet til en fremtidig gang- og sykkelvei

Både i forrige søknadsrunde og i denne runden har det vært et tema at Farsund kommune planlegger å etablere gang- og sykkelvei, og at leggingen av kabeltraseen burde samkjøres med dette. Både grunneiere og myndigheter tar opp dette. Da får man felles anleggsperiode, og kabeltraseen kan ligge i gang- og sykkelveien. LREP skriver i endringssøknaden at på strekningen mellom Lunde og Farsund radio, så holder kommunen på med grunn- og rettighetsverv. Dersom kabelleggingen og bygging av gang- og sykkelvei kan samkjøres i tid, vil kablene ligge i gang- og sykkelveien. Dersom kabelen skal legges først, så vil den legges lenger vekk fra veien, slik at den ikke er til hinder for etablering av gang- og sykkelveien. LREP skriver at de har tett dialog med kommunen. Dersom kabelen kommer før sykkelveien, har de vurdert om det er mulig at de forbereder for en fremtidig vei ved å gjøre større masseutskiftinger enn nødvendig (dvs. masseutskiftning som er nødvendig for gang og sykkelveien, men ikke for kabelanlegget). LREP mener at en ikke kan gjøre det i medhold av anleggskonsesjonen uten å ha frivillig avtale med berørte grunneiere. NVE er enig i dette, men vi mener LREP bør tilstrebe å få til en løsning som gjør at kabelanlegget kan legges i gang- og sykkelveien, ettersom dette minimerer arealbruken og påvirkningen på grunneieres eiendom av de to tiltakene samlet. NVE vil be LREP om å beskrive denne prosessen i detaljplanen.

3.3 Virkninger for kulturminner

Agder fylkeskommune har gjort kulturminneregistreringer på deler av traseen, men ikke hele fordi grunneiere ikke ønsker å gi samtykke til å gjennomføre undersøkelsene. Det er mange automatisk fredete kulturminner i området, inkludert på området for Lista stasjon (omtalt i kapittel 3.1.6). Fylkeskommunen skriver videre at de også anser det som høyst sannsynlig å finne flere automatisk fredete kulturminner i de delene av planområdet som ikke er undersøkt.

Kari Marie Swensen og Ane Grete Larsen har spilt inn at den gamle runesteinen fra 1100-tallet som står i steingjerdet i grensen mellom Lunde og Huseby, blir bevart slik den står i kulturlandskapet. Samtidig må kulturlandskapet som helhet i dette området bevares. LREP har i sine kommentarer skrevet at forholdet til denne runesteinen er avklart med fylkeskonservator, uten å gå inn på hva dette innebærer.

Agder fylkeskommune skriver i sin høringsuttalelse at det må søkes om dispensasjon for fredete kulturminner som kommer i konflikt med planlagt tiltak. NVE forutsetter at LREP unngår direkte inngrep i kulturminner. Alternativt må det avklares med Agder fylkeskommune som er kulturminnemyndighet, og NVE forutsetter at LREP har dialog med kulturminnemyndigheten om dette konkrete kulturminnet også eventuelle andre som blir påvirket av kabeltraseen.

3.4 Virkninger for jordbruk av kabeltraseen

Mange høringsparter tar opp at kablene vil gi ulemper for jordbruksdriften. Dette var også et tema i forrige behandling av saken, men fordi svært mange tar opp forhold knyttet til jordbruksdrift i sine høringsuttalelser, vil NVE også vurdere dette igjen og på bakgrunn av oppdatert informasjon.

Flere tar også opp at de mener det er gjort for dårlige utredninger av konsekvensene for jordbruk, og at de som har gjort utredningene ikke har god nok kompetanse. Flere grunneiere i området har tatt opp at de er bekymret for varmetap fra kabelen, og hvordan det enten kan tørke ut jorden, eller føre til at avlinger blir modne tidligere. De mener dette ikke er godt nok utredet. På bakgrunn av dette har Rejlers på oppdrag fra LREP laget en rapport om termiske forhold, som er vedlagt LREPs kommentarer til høringsuttalelsene. Rapporten er tilgjengelig på [NVEs nettsider](#).

Det er gjort varmeberegninger for både 132 kV og 300 kV. 300 kV-kablene kan etableres med et mindre tverrsnitt. Kablene skal ligge i OPI-kanal, en betongkanal. Det er lagt til grunn et døgnkontinuerlig maksimalt effektuttak på 200 MVA. Beregningene er gjort for 132 kV og 300 kV i både normal drift og feilsituasjon. I normal drift vil det være to kabelsett, men i feilsituasjoner må all overføring gjøres med ett kabelsett. Ifølge rapporten har statistisk sett én av kablene feil omtrent hvert tredje år. Det er med 132 kV og feil i nettet at den beregnete temperaturen er høyest, 44 grader celsius på utsiden av OPI-kanalen, og 29 grader 0,5 meter under bakkenivå. Rapporten viser videre til *Norske normer for kraftkabler*, som beskriver at faren for uttørking er størst ved kontinuerlig temperatur i jordsmonnet på over 50 grader celsius. Basert på simuleringen vurderes uttørking av matjord som lite sannsynlig i normalt drift, da temperaturer i jordsmonnet er langt under 50 grader i alle normale driftssituasjoner. I det varmeste scenarioet vurderes det at lokal uttørking av massene helt inntil OPI-kanalen kan forekomme dersom massene er svært tørkesvake. Temperaturen videre opp i jordsmonnet avtar raskt, og vil på eksempelvis 0,5 m reduseres til verdier godt under grensene i normen. Basert på simuleringen konkluderer rapporten med at det vurderes at varme fra kabelanlegget ikke vil tørke ut jordsmonnet på en slik måte at det vil ha innvirkning på dyrket mark over.

NVE mener LREP i denne saken har utredet mer enn det som er vanlig, og at problemstillingen fremstår godt opplyst. Det virker sannsynlig at kabelen kan gi noe temperaturøkning rundt OPI-kanalen, men ikke i en slik grad at det vil ha påvirkning på jordbruksdriften.

Enkelte tar også opp at det er sandholdig jord og mye vind på Lista, og hvorvidt jorden over kabelen kan blåse bort, slik at anlegget blir eksponert. Flere grunneiere mener kabelen legges for grunt, og ønsker større overdekning. LREP skriver i kommentarene til høringsuttalelsene at det er planlagt ca. 1 meter overdekning for 132 kV kablene. 300 kV kabler kan trolig legges litt dypere, omtrent 1,2 – 1,5 meter. Dette var også et tema i opprinnelig konsesjon. LREP skriver at 1 meter er bransjestandard, og at dette skal være tilstrekkelig for å drive jordbruksdrift. I tillegg skal kablene legges i en betongkanal, og ikke legges rett i jorda. LREP mener at å legge kablene enda dypere vil gi unødvendig store inngrep i anleggsfasen, og i tillegg vil det redusere overføringsevnen på kablene. NVE konstaterer at 1 meter overdekning er vanlig, og at en betongkanal i tillegg vil være med på å beskytte kablene. Vi kan ikke se at det er grunnlag for å be om noen nye utredninger av dette.

Det er også flere som er opptatt av om kabelen vil være i konflikt med eksisterende vanningsanlegg og dreneringsgrøfter. Dette vurderte NVE også i opprinnelig vedtak. I kommentarene til høringsuttalelsene til endringsøknaden skriver LREP at eksisterende rør og dreneringer o.l. kartlegges så langt det lar seg gjøre under detaljprosjekteringen, og tilbakeføres til opprinnelig stand etter anleggsfasen. Som NVE skrev i opprinnelig vedtak, så forutsetter vi at LREP har god dialog med jordbruksaktørene under planleggingen av anleggsfasen. Det vil trolig være noen midlertidige ulemper ved anleggsarbeidet, men LREP må reparere vanningsystemer, dreneringssystemer og liknende etter arbeidet er ferdig. Dersom noe ikke lar seg tilbakeføre, må dette kompenseres for gjennom minnelige avtaler eller skjønn. NVE vil sette vilkår om at konflikt med vanningsveier, dreneringer etc. skal beskrives i detaljplanen for anlegget.

Anleggsarbeidet vil ifølge endringsøknaden foregå ved at toppdekket vil bli skavet av for seg selv og lagret i egne ranker. Farsund kommune tar i sin høringsuttalelse opp at det i detaljplanen må stilles krav om at det skal beskrives hvordan matjord som skal brukes i videre jordbruksproduksjon skal håndteres. De mener det bør presiseres at matjord skal fjernes skånsomt og tilbakeføres på eiendommen den hører til, og at planen må godkjennes av landbrukskontoret i perioden. NVE er

enig i at håndtering av matjord i områdene som skal tilbakeføres til jordbruksdrift etter anleggsfasen må beskrives. Dette er i utgangspunktet dekket i [NVEs veileder til detaljplan](#) og [Veileder for terrengbehandling](#), men vi vil også presisere dette i detaljplanvilkåret. Detaljplanen godkjennes av NVE, men vi vil i kravet inkludere et punkt om at Farsund kommune skal involveres i planlegging av anleggsarbeid på dyrket mark.

Overskuddsmasser vil bli fraktet ut av anleggsområdet eller brukes på de berørte eiendommene om grunneiere ønsker det. Ved at traseen bygges i betongkanal så vil man fortløpende kunne fylle igjen grøfter og tilbakeføre området til dyrket mark.

Det har kommet høringsinnspill som mener at NVE bør sette vilkår om at anleggsarbeidet skal foregå utenfor vekstsesongen. LREP mener at dette vil føre til store utfordringer for fremdriften, men at de skal forsøke å begrense ulemper for jordbruket i anleggsfasen. Den planlagte anleggsløsningen med støpte betongkanaler fører til at grøften kan lukkes fortløpende fremfor at lange grøftestrekke må stå åpne for kabletrekking, og LREP vurderer dette som positivt for landbruksdriften. NVE er enige med LREP i at det gir store begrensninger for anleggsarbeidet dersom det skal settes vilkår om at det ikke kan gjøres anleggsarbeid i hele vekstsesongen, og vi mener at den potensielle nytten ikke overstiger ulempene. Grunneiere vil uansett bli kompensert for et eventuelt produksjonstap.

Oppsummert mener NVE at det ikke har kommet nye forhold som gjør at vi vil endre vår konklusjon fra opprinnelig konsesjon. Legging av kabel på jorder vil gi noen ulempe under anleggsfasen og i de første årene etter anleggsarbeidet, men vi legger til grunn at tiltaket ikke fører til permanent omdisponering av jordbruksareal eller hindrer jordbruket i driftsfasen. Eventuelle avlingstap eller andre ulemper grunneiere måtte ha som følge av bygging og drift av kabelen må kompenseres for av LREP.

Agder Bondelag tar i sin høringsuttalelse opp at om endelig plan medfører noe omdisponering av dyrka eller dyrkbar mark, og de ber NVE om å legge føringer på hvordan omdisponert matjord kan tas vare på, f.eks. kan det settes krav om å etablere ny jord på andre (nye) arealer. LREP kommenterer at kabelanlegget ikke fører til permanent omdisponering av landbruksjord, men at stasjonsarealene vil øke sammenliknet med konsesjonsgitt omfang. Det berørte arealet er i kommunedelplanen avsatt til industri, men brukes i dag til jordbruk. I den foreslåtte områdeplanen for Lista næringspark er det bestemmelser om reetablering av jordbruksareal. Stasjonstomten er innenfor dette arealet, og NVE mener dette også må gjelde for stasjonstomten. Vi vil sette krav om at denne prosessen skal omtales i detaljplanen.

3.5 Virkninger for naturmangfold

I henhold til naturmangfoldloven § 7, plikter NVE å legge til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 når det skal vurderes om det skal gis konsesjon. Naturmangfoldloven § 8 første ledd krever at offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologisk tilstand, samt effekten av påvirkninger

Kunnskapsgrunnlaget i saken består av konsesjonssøknaden med tilhørende vedlegg, innkomne høringsuttalelser og LREPs kommentarer til disse. Tiltaket fikk konsesjon i 2020, og NVE vurderte da påvirkningen på naturmangfold, både arter, naturtyper og naturvernområder, og kryssing av vassdrag. NVE oppsummerte vår vurdering med at kabeltraseen kan gi påvirkning på arten sandskjegg, og at det må gjøres kartlegginger av traseen. I tillegg er det svært mange registrerte

rødlistede fuglearter på Lista. Disse kan bli påvirket av anleggsfasen, og av hensyn til hekkende fugl satte NVE vilkår om at det ikke skulle foregå anleggsarbeid på dyrket mark i perioden 1. april til 30 juni. Etter anleggsperioden ble virkningene vurdert som små.

Kari Swensen skriver i sin høringsuttalelse til ekspropriasjonssøknaden at det ofte er observert vipe på Lista helt fra februar, og at vilkåret om begrensninger i anleggsfasen ikke er tilstrekkelig. Agder fylkeskommune tar opp at bekkene som krysses er fiskeførende for anadrom fisk, og at kabelen går nær våtmarksområder som er viktige for fugl på trekk og/eller som overvintringsområder, som er særlig sårbare for forstyrrelser. De mener det derfor må vurderes å sette vilkår i disse områdene, for å unngå gjennomføring av anleggsarbeider i løpet av vinter og vår. NVE viser til at vilkåret er knyttet til begrensninger i hekkeperioden. Selv om det er lokale variasjoner, så starter trolig ikke hekkeperioden før april. Vi mener derfor ikke nytten ved å utvide begrensninger i anleggsperioden overstiger ulempene det vil ha for LREP i utbyggingsfasen.

Som omtalt i kapittel 3.3.5 skal kabeltraseen gå nærmere Nesheimvann naturreservat, men så lenge det gjøres tiltak i anleggsfasen vurderer vi at det ikke vil bli vesentlig påvirkning på naturreservatet. NVE vil i en eventuell ny konsesjon videreføre de samme vilkårene som i tidligere vedtak.

NVE mener endringsøknadens virkninger på den samlede belastningen på naturmangfoldet er begrenset, jf. naturmangfoldloven § 10. NVE viser videre til våre vurderinger ovenfor og mener at naturmangfoldloven §§ 11 og 12 er hensyntatt.

3.6 Virkninger for vassdrag

NVE viser til vår vurdering av kryssing av vassdrag i vedtaket fra 2020. Vi vurderer de justerte planene slik de er fremlagt i endringsøknaden til ikke å kreve noen ytterligere behandling etter bestemmelsene i vannressursloven. Vannressursloven har imidlertid flere alminnelige regler om vassdrag. Disse er gitt i vannressursloven kapittel 2, og gjelder for alle tiltak i vassdrag. NVE viser spesielt til aktsomhetsplikten i vannressursloven § 5 som pålegger at vassdragstiltak og tiltak som berører vassdrag skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Vi gjør oppmerksom på at dersom planene endres eller det viser seg at allmenne interesser tilknyttet vassdraget kan bli berørt av tiltaket, kan dette utløse konsesjonsplikt etter vannressursloven, jf. § 8. Planene må i så tilfelle sendes NVE for vurdering. Ved utførte tiltak som er konsesjonspliktige etter vannressursloven vil NVE med hjemmel i vannressursloven § 59 vurdere pålegg om retting. Iverksetting av konsesjonspliktige tiltak uten nødvendig tillatelse er straffbart etter vannressursloven § 63. Vannressurslovens bestemmelser ivaretar de allmenne interessene i vassdraget og tiltakshaver er selv ansvarlig for eventuelle skader og ulemper for de private interessene i vassdraget som følger av tiltaket.

3.7 Vurdering av midlertidig arealbruk og anleggsarbeid

LREP har søkt om tillatelse til midlertidig arealer i anleggsfasen. Dette er beskrevet under. Kart over midlertidig arealbruk er vedlagt søknaden, og er [tilgjengelig på NVEs nettsider](#).

Selve kabelgrøften vil ha et byggeforbudsbelte i driftsfasen på 6 meter. LREP har også søkt om et ca. 18 meter bredt anleggsbelte langs hele traseen (6 meter på hver side av byggeforbudsbeltet). Hensikten er å ha et sted å mellomlagre masser som graves ut fra grøften, lagring av rør og annet materiell. Transporten langs traseen vil også foregå i dette området, og det etableres anleggsveier om nødvendig. Disse delene skal tilbakeføres etter anleggsfasen.

Det er i tillegg til anleggsområdet behov for noen større riggområder langs traseen, vist med lilla firkanter i kartet på NVEs nettsider. LREP skriver at dette spesielt gjelder ved elvekryssinger, der det er behov for bygging av prefabrikkert kanal og plass til kranbil.

Det er også behov for å bygge noen midlertidige veier inn til kabelgrøften. Disse er vist med brunt i vedlegg K3 til søknaden. Arealbehovet for de midlertidige veiene er omtrent 2,3 dekar. I området Kviljo og Nesheim er det i kart til søknaden vist en lang vei langs traseen, men LREP opplyser at denne er innenfor det omsøkte anleggsbeltet, og at det ikke søkes om en vei i tillegg til dette.

LREP skriver i søknaden at nødvendig anleggsbelte, riggområder og midlertidige veier i all hovedsak berører dyrket mark. Det vil gi ulemper for jordbruksdriften i anleggsperioden, som omtalt i kapittel 3.4. Lista og Lyngdal bondelag tar opp i sin høringsuttalelse at jordpakking og kjøreskader vil gi langsiktige konsekvenser for jordbruksdriften.

Bygging av kabelgrøfter medfører et betydelig større anleggsområde enn f.eks. bygging av luftledninger, og inngrepet i anleggsfasen er stort. NVE vurderer at inngrepene ved det midlertidige arealet er som forventet ved bygging av denne typen anlegg. Ulempene er store, men begrenset i tid. NVE forutsetter at LREP gjør tiltak for å beskytte landbruksjord, f.eks. ved bruk av duker eller liknende, slik at området kan tilbakeføres til jordbruksdrift etter anleggsfasen. Vi krever også at det ved Nesheimvann naturreservat kun gjøres anleggsarbeid på sørsiden av traseen. Vi legger til grunn at anleggsbeltet er maksimalt 18 meter, men at det skal begrenses så langt det lar seg gjøre.

Etter at arbeidet er ferdig, så vil det midlertidige anleggsområdet tilbakeføres, og det vil ikke være ulemper i driftsfasen.

Noen høringsparter tar opp anleggsarbeidet i sine uttalelser, og at de ikke må hindres i sin landbruksdrift i anleggsfasen. Dette inkluderer blant annet at veier ikke må være stengt i vekstsesongen. NVE mener det er viktig at LREPs anleggsarbeid ikke gir større påvirkning på landbruksdriften enn nødvendig. Enkelte tar også opp at det er viktig å sikre tilgang til friluftsområder langs Listastrendene. Vi forutsetter at LREP sørger for at alle grunneiere/rettighetshavere alltid har tilgang til sine eiendommer, også nødvendig tilgang for å opprettholde jordbruksdriften. Det skal også sikres mulighet til å benytte etablerte friluftsområder i anleggsperioden. Dette skal omtales i detaljplanen.

4 NVEs konklusjon og vedtak om søknad etter energiloven

4.1 Oppsummering av virkninger av anleggene

NVE har vurdert LREPs søknad om endringer i det tidligere konsesjonsgitte anlegget. Vi har i dette notatet redegjort for vurderingsgrunnlaget og positive og negative virkninger av tiltaket. Etter energiloven kan det gis konsesjon til energianlegg som anses som samfunnsmessig rasjonelle, som vil si at de positive virkningene anses som større enn de negative.

NVE mener de omsøkte traséendringene er godt begrunnet og gir enten positive eller gir små endrede virkninger for omgivelsene. Det er positivt at det er gjort justeringer som er ønsket av grunneierne. Den ene traséjusteringen innebærer imidlertid at kabeltraseen flyttes nærmere Nesheim vann naturreservat. Dette kan være en ulempe for naturmangfoldet, men vi mener risikoen for påvirkning av verneverdien er liten med nødvendige tilpasninger og tiltak i anleggsfasen.

NVE mener det er mest fornuftig å bygge kablene med spenningsnivå 132 kV. Dette er det mest rasjonelle for kraftsystemet, og i tillegg gir det mindre arealbruk i stasjonene. Fordelen med å bygge 300 kV er at det gir lavere kortslutningsytelse, at kablene avgir mindre varme og at de kan legges 20–50 cm dypere. Etter NVEs vurdering gir 132 kV en tilfredsstillende nettløsning, og vi mener at fordelene ved 300 kV ikke oppveier for de potensielle ulempene for kraftsystemet dersom anlegget blir klassifisert som transmisjonsnett.

4.2 NVEs vedtak

I medhold av energiloven gir NVE Lista Renewable Energy Park konsesjon til å bygge og drive følgende elektriske anlegg i Farsund kommune i Agder fylke, ref. NVE 201904243-241.

4.3 Oppdatering av vilkår

I hovedsak vil vilkårene fra opprinnelig konsesjon videreføres. Det har imidlertid kommet ny informasjon som gjør at vi vil oppdatere enkelte vilkår. Under er dette redegjort for.

Detaljplan

Som omtalt i dette notatet har det i forbindelse med behandling av endringsøknaden dukket opp noen momenter som vi mener bør omtales spesielt i detaljplanen (tidligere kalt MTA-plan), i tillegg til de kravene som følger av veilederen. De tidligere punktene videreføres også. For ordens skyld oppsummeres alle punktene her:

- Tiltak i vassdrag med fisk må avklares med Fylkesmannen etter lakse- og innlandsfiskloven, herunder tidspunkt for anleggsarbeidene. Avklaringene etter dette lovverket må være gjennomført før godkjenning av planen.
- Dersom arten sandskjegg observeres i traseen, bør det tilstrebes å legge kabelen utenom forekomsten.
- Beskrivelse av anleggsarbeidet ved Nesheimvann naturreservat, ref. punkt 12 under.
- Hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres der hvor traseen eller anleggsarbeidet påvirker veier eller fremkommelighet. Kommunen skal involveres for å sikre at trafikale hensyn ivaretas.
- Plassering av skjøtebokser/kummer. Det skal så langt det lar seg gjøre tilstrebes å plassere skjøtebokser/kummer på steder som er hensiktsmessig for grunneiere, f.eks. langs veier eller i eiendomsgrenser.
- Justering av traseen ved Lista landskapsvernområdet og på eiendom 23/18, 23/79, 23/24, i tråd med beskrivelser i notatet Bakgrunn for vedtak av i dag.
- Beskrivelse og avbøtende tiltak dersom kabeltraseen er i konflikt med vanningsveier, dreneringsveier og infrastruktur i bakken.
- Hvordan anleggsarbeid på dyrket mark skal gjennomføres. Farsund kommune skal involveres i planleggingen.
- Hvordan grunneiere skal ha tilgang til sine eiendommer i anleggsfasen, inkludert nødvendig tilgang for å opprettholde jordbruksdriften.
- Hvordan tilgang til å benytte etablerte friluftsområder skal sikres i anleggsfasen.

- Prosess for reetablering av jordbruksareal, i tråd med krav i områdeplan for Lista næringspark.
- Prosess for eventuell samordning med planer for gang- og sykkelvei.
- Alcoa skal involveres i arbeidet med planen, for å sikre at anleggsarbeidet er koordinert med deres drift.

Begrensninger i anleggsperioden

Det var i opprinnelig konsesjon spesifisert under MTA-vilkåret at anleggsarbeider ikke skal foregå på dyrket mark i perioden 1. april–30 juni. Dette kravet videreføres, men vi mener det er hensiktsmessig om det spesifiseres som et eget vilkår.

Anleggsarbeid ved Nesheimvann naturreservat

Ved Nesheimvann naturreservat skal det gjøres nødvendige tiltak for å sikre at naturreservatet ikke påvirkes. Riggområder, masselagring etc. skal i dette området kun foregå på sørsiden av traseen.

Krav om reguleringsplan og intensjonsavtale

I opprinnelig konsesjon var det satt vedtak om at bygging av nettanlegget ikke kunne starte før det planlagte datasenteret hadde fått tillatelse fra Farsund kommune. I ettertid har LREP endret formålet med anlegget, og det er nå ikke klart hva slags forbruk som skal etableres ut over at det er en næringspark. Det er fortsatt svært viktig at LREP ikke starter med noen form for anleggsarbeid før det er klart at forbruket skal etableres. Det inkluderer både godkjent reguleringsplan, og at det er en avtale med en kunde. Vi vil oppdatere vilkåret til:

Byggingen av anleggene kan ikke starte før det er inngått en intensjonsavtale, eller en mer forpliktende avtale, med minst én større kunde i næringsparken.

Byggingen av anleggene kan heller ikke starte før det foreligger endelig reguleringsplan for forbrukstiltaket i næringsparken, eller vedtak om dispensasjon fra plankrav.

Frist for idriftsettelse

I opprinnelig konsesjon står det at anlegget skal være ferdig bygget og satt i drifts innen tre år fra endelig konsesjon, dvs. 10.3.2024 (tre år etter klagevedtak i Olje- og energidepartementet). I ettertid sendte LREP inn endringssøknad i juni 2021, som NVE har behandlet ferdig nå. Ettersom det blant annet er NVEs saksbehandlingstid som har påvirket fremdriften mener vi det er grunnlag for å oppdatere vilkår om at anlegget skal være bygget og idriftsatt innen tre år fra dagens vedtak er endelig.

5 NVEs vurdering av søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

Ekspropriasjon innebærer at en grunneier/rettighetshaver må gi fra seg eiendomsrettigheter eller andre rettigheter uten å godta dette frivillig, mot at det i en etterfølgende skjønnsak fastsettes erstatning. Dette vil kunne skje dersom grunneier/rettighetshaver og søker ikke lykkes i å forhandle seg fram til minnelige avtaler. NVE forutsetter at tiltakshaver forsøker å komme frem til minnelige ordninger med berørte grunneiere og rettighetshavere jf. ekspropriasjonsloven § 12.

5.1 Hjemmel

LREP har i medhold av lov om overføring av fast eiendom av 23. oktober 1959 (ekspropriasjonsloven) § 2 nr. 19 søkt om tillatelse til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene, herunder rettigheter for lagring, atkomst og transport. Ekspropriasjonsloven § 2 nr.19 gir hjemmel til å ekspropriere «*så langt det trengst til eller for (...) varmekraftverk, vindkraftverk, kraftlinjer, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg.*». Bestemmelsen gir NVE hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrettigheter for å bygge og drive de omsøkte anleggene. Totalt er ca. 75 eiendommer grunneierne berørt av ekspropriasjonssøknaden. Grunneierliste er vedlagt søknaden, vedlegg K4, og er publisert på sakens side NVEs nettsider.

5.2 Historikk og begrunnelse for søknad om ekspropriasjon

LREP fikk samtidig med konsesjonsvedtak i 2020 ekspropriasjonstillatelse til å bygge 132 kV kabler til et planlagt datasenter. I etterkant av dette begjærte LREP skjønn for enkelte av eiendommene, men trakk så skjønnsbegjæring. Fristen for å begjære skjønn etter tillatelsen fra 2020 er utgått. LREP søker nå ny ekspropriasjonstillatelse for hele traseen, i forbindelse med søknad om endring av konsesjon.

LREP opplyser flere steder i søknad og i kommentarer til høringsuttalelser at de bl.a. søker om ekspropriasjon for å få anledning til å komme til på eiendommene for å gjøre kulturminneundersøkelser.

5.3 Omfang av ekspropriasjon

Søknaden gjelder ekspropriasjon til nødvendig grunn og rettigheter for bygging og drift/vedlikehold, herunder rettigheter for lagring, atkomst, ferdsel og transport i forbindelse med bygging og drift/vedlikehold av de omsøkte anleggene.

LREP søker om ekspropriasjon til følgende arealer ved stasjonene, men det er ikke spesifisert om det søkes om eiendomsrett eller bruksrett:

- Enten 7,3 eller 11 dekar for utvidelse av Lista transformatorstasjon.

LREP søker om ekspropriasjon til bruksrett for følgende arealer:

- *Kabeltraseen*

De søker om nødvendig areal for fremføring av kablene. Klausuleringsbeltet utgjør en ca. 6 meter bred trasé for fremføring av jordkablene. Totalt utgjør kabeltraseens byggeforbud 58 dekar.

- *Lagring, ferdsel og transport*

Dette omfatter nødvendige rettigheter til lagring, ferdsel og transport av utstyr og materiell på eksisterende privat vei mellom offentlig vei og ledningsanlegg, i terrenget mellom offentlig eller privat vei frem til ledningsanleggene og terrengetransport i ledningstraseen. Bruksretten gjelder også for uttransportering av tømmer som hugges i tilknytning til anlegget, og rett til å lande med helikopter.

Det søkes om bruk av eksisterende private veier og stier som angitt i kart K3 vedlagt søknaden.

- *Riggplasser og anleggsbelte*

LREP søker om et inntil 18 meter bredt anleggsbelte langs traseen under anleggsperioden, dvs. 6 meter på hver side av kabeltraseen. De søker også om å etablere riggområder, og til å bygge noen midlertidige veier. Dette er vist på kart K3 i søknaden.

5.4 Høringsinnspill som gjelder ekspropriasjonssøknaden

Det har kommet inn mange innspill både i høringen av endringssøknaden og høring av ekspropriasjonssøknaden. En sammenfatning av uttalelsene er vedlagt (vedlegg C). Flere mener at LREP har gjort en svært dårlig jobb med å forsøke å inngå minnelige avtaler, og at dette ikke er i tråd med kravene som stilles. Svært mange mener dette viser at det ikke burde gis fornyet ekspropriasjonstillatelse, og at dersom det likevel gis fornyet ekspropriasjonstillatelse, så må det ikke under noen omstendighet gis tillatelse til forhåndstiltredelse.

Alcoa skriver i sin høringsuttalelse at de ber om at LREP kun får bruksrett, og ikke eiendomsrett, til stasjonsutvidelsen ved Alcoa.

5.5 Interesseavveining

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd: «Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade.» Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører, skal avveies mot den nytten som oppnås med ekspropriasjonen.

LREP har søkt om ekspropriasjon for alle løsninger det er søkt om konsesjon til. Det vil være disse løsningene som til sammen skal vurderes ved den interesseavveining som skal gjøres for å ta stilling til ekspropriasjon. Det vil videre være den løsningen det er gitt konsesjon for som danner utgangspunktet for interesseavveiningen.

5.5.1 Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gagn enn til skade

Ekspropriasjonsinngrepet innebærer permanent og midlertidig båndlegging av areal for grunneierne som berøres av tiltaket.

Flere av høringspartene mener at de samfunnsmessige fordelene ved ekspropriasjonsinngrepet avhenger av hva slags forbruk nettanlegget skal forsyne. Blant annet anfører Haver advokatfirma i sin uttalelse av 20.12.2022 at de samfunnsmessige fordelene er uklare i denne saken, ettersom det ikke er avklart hva som er det faktiske formålet med nettanlegget. Det stilles også spørsmål ved om det bør gis ekspropriasjon til kraftkrevende industri i privat regi.

Enkelte høringsparter anfører også at det ikke kan gis ekspropriasjon fordi det er uklart om tiltaket på flyplasstomten, og dermed nettanlegget, vil bli realisert.

NVE vil først bemerke at det er kommunen, gjennom den pågående reguleringsaken, som skal ta stilling til arealdisponeringen på flyplasstomten, og som etter en bred vurdering avgjør om det skal etableres kraftkrevende industri e.l. NVEs eventuelle samtykke til ekspropriasjon gjelder det omsøkte nettanlegget, og NVE gir ikke ekspropriasjon til tiltaket som er omfattet av reguleringsaken for kommunen.

Det vil imidlertid være en nær sammenheng mellom nettanlegget og det forbrukstiltaket nettanlegget skal forsyne, og NVE mener at dette får betydning for interesseavveiningen etter ekspropriasjonsloven i denne saken.

Realiseringen av nettanlegget i denne saken, og de fordelene nettanlegget medfører, er avhengig av etableringen av LREPs næringspark på flyplasstomten. Det omsøkte nettanlegget kan ikke bygges uten at det foreligger tillatelse fra Farsund kommune, jf. konsesjonsvilkår 11 i anleggskonsesjonen av 30.06.2020 og konsesjonsvilkår 10 i konsesjon av i dag. Videre legger NVE til grunn at nettanlegget ikke vil bli bygget dersom LREP av andre grunner ikke gjennomfører byggingen av næringspark, for eksempel dersom de ikke lykkes med å skaffe kunder til næringsparken. NVE mener at det vil være svært uheldig om det ved den tvang et vedtak om samtykke til ekspropriasjon innebærer, blir ervervet varige rettigheter til et tiltak som senere viser seg å ikke kunne bli realisert.

Det har gått over tre år siden NVEs opprinnelige konsesjonsvedtak, med vilkår om at byggingen av nettanlegget ikke kunne starte før datasenteret hadde tillatelse fra Farsund kommune. Det foreligger fremdeles ikke et endelig reguleringsplanvedtak fra kommunen til etableringen av næringsparken som skal forsynes av det omsøkte nettanlegget. Reguleringsplanen som gjelder LREPs tiltak på flyplasstomten er gjenstand for innsigelse fra Statsforvalteren, og det foreligger ikke endelig reguleringsvedtak.

Etter det NVE har fått opplyst har LREP heller ikke inngått avtaler som sikrer kunder ved en eventuell tillatelse til etablering av næringspark.

NVEs oppfatning er derfor at det på nåværende tidspunkt ikke er tilstrekkelig avklart at nettanlegget faktisk kan bli realisert som omsøkt, og at samfunnsnyttene med ekspropriasjonsinngrepet faktisk vil slå til. Vi er derfor kommet til at det per i dag ikke er grunnlag for å slå fast at et ekspropriasjonsinngrep «tvillaust er meir til gagn enn skade», jf. ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd.

5.6 NVEs avslag på søknad om samtykke til ekspropriasjon

Det foreligger ikke grunnlag etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd, jf. § 2 nr. 19 til å gi samtykke til ekspropriasjon for de anleggene LREP har søkt om. NVE viser til vedtak om avslag på søknad om ekspropriasjon, ref. NVE 201904243-245.

NVE understreker at dette avslaget ikke er til hinder for at LREP søker om ekspropriasjon på et senere tidspunkt, når det er klarere holdepunkter for at nettanlegget faktisk vil bli bygget i tråd med det som er omsøkt.

Ettersom det ikke gis samtykke til ekspropriasjon, er det heller ikke grunnlag for å samtykke til forhåndstiltredelse, jf. ekspropriasjonsloven § 25 første ledd.

5.7 Forhandlinger

NVE noterer oss at flere grunneiere hevder at det ikke er gjort forsøk på forhandlinger.

I merknadene til høringsinnspillene har LREP skrevet at de avventer videre grunnerverv til behandlingen av endringssøknaden er ferdig. Etter behandling av endringssøknaden vil LREP på nytt ta opp dialogen med partene med sikte på å inngå minnelige avtaler.

NVE viser til ekspropriasjonsloven § 12, og nr. 1 i forskrift i medhold av ekspropriasjonsloven § 29, og ber LREP om å forsøke å komme til minnelige løsninger med berørte grunneiere og rettighetshavere før en eventuell ny søknad om ekspropriasjon.

Vedlegg A - Oversikt over lovverk og behandlingsprosess

A.1 Energiloven

For å bygge, eie og drive elektriske anlegg kreves det konsesjon etter energiloven § 3-1. NVE er delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner.

A.2 Ekspropriasjonsloven

Tiltakshaver har også søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven. I utgangspunktet skal tiltakshaver forsøke å inngå minnelige avtaler med grunneiere og rettighetshavere for å sikre seg nødvendige rettigheter til bygging, drift og vedlikehold av de elektriske anleggene. For det tilfelle det ikke er mulig å inngå minnelige avtaler med alle grunneiere og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket. Etter ekspropriasjonsloven § 2 nr. 19 er *kraftliner, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg* mulige ekspropriasjonsformål. I tillegg til ekspropriasjon er det vanlig å søke om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25, som innebærer en tillatelse til å iverksette ekspropriasjonsinngrep før det foreligger rettskraftig skjønn. Det er NVE som er ansvarlig for behandlingen etter ekspropriasjonsloven.

A.3 Samordning med annet lovverk

A.3.1 Plan- og bygningsloven

Kraftledninger og transformatorstasjoner med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1 er ikke omfattet av lovens plandel. Lovens krav til konsekvensutredninger og krav til kartfesting gjelder fortsatt. Unntaket betyr at:

- konsesjon kan gis uavhengig av planstatus
- det ikke skal utarbeides reguleringsplan eller gis dispensasjon
- det ikke kan vedtas planbestemmelser for slike anlegg

Vedtak om elektriske anlegg som krever anleggskonsesjon skal kun fattes av energimyndighetene. De øvrige myndigheter er høringsinstanser. Statlige, regionale og lokale myndigheter får etter ikrafttredelse av den nye loven innsigelsesrett og klagerett på NVEs konsesjonsvedtak etter energiloven, jf. energiloven § 2-1.

Behandlingsreglene for kraftledninger skal praktiseres for elektriske anlegg med tilhørende konstruksjoner og nødvendig adkomst. Dette innebærer at adkomstveier som er nødvendig for driften av energianleggene skal inntegnes på konsesjonskartet, behandles samtidig med anlegget for øvrig og inngår i konsesjonsvedtaket. Disse skal ikke behandles etter plan- og bygningsloven, under forutsetningen at disse veiene gis en betryggende behandling etter energiloven, der berørte interesser gis mulighet for å gi sine innspill. Veier som ikke inngår i prosessen fram til konsesjonsvedtaket, skal framlegges i detaljplaner som følger opp konsesjonsvedtaket, eller behandles av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Selv om nettanlegg kan etableres uavhengig av innholdet i eksisterende arealplaner, betyr ikke at det er likegyldig for utbygger eller NVE hvilken arealbruk som berøres og hvilke planer som foreligger. Eksisterende bruk av arealene er som før en viktig del av de reelle hensynene som skal ivaretas når alternative traseer vurderes og en konsesjonsavgjørelse fattes. Foreliggende

regulering til vern kan for eksempel være en viktig grunn til å unngå dette arealet, men planen gir ingen absolutte krav om å unngå arealet.

Elektriske anlegg som er unntatt fra plan- og bygningsloven skal i kommunale plankart fremtre som hensynssoner, noe som betyr at det skal registreres kraftledninger med tilhørende byggeforbudssoner i samsvar med regelverket til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. På kart vil ledninger være vist som et skravert område. Tidligere framstilling av ledninger som planformål (spesialområde, fareområde) med egne farger skal fases ut. Planformål ved ledninger skal framstilles ut fra forutsatt bruk av arealet i området for øvrig.

Kraftledninger med anleggskonsesjon er også unntatt fra byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Unntaket gjelder elektriske anlegg, som er en fellesbetegnelse på elektrisk utrustning og tilhørende byggtekniske konstruksjoner. Konstruksjoner som ikke har betydning for drift og sikkerhet ved de elektriske anleggene vil derfor omfattes av byggesaksbestemmelsene. Enkelte byggverk tilknyttet transformatorstasjoner vil dermed fortsatt kunne kreve byggesaksbehandling fra kommunen. I denne saken har ikke tiltakshaver søkt om slike byggverk.

A.3.2 Kulturminneloven

Alle fysiske inngrep som direkte kan påvirke kulturminner eller kulturlandskap, skal avklares mot kulturminneloven (kulml.) før bygging. Generelt skal det være gjennomført undersøkelser i planområdet for å avdekke mulige konflikter med automatiske fredete kulturminner, jf. kulml. § 9. Eventuelle direkte konflikter mellom det planlagte tiltaket og automatisk fredete kulturminner, må avklares gjennom en dispensasjonssøknad etter kulturminneloven.

A.3.3 Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper. Loven fastsetter videre forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Prinsippene i naturmangfoldloven skal trekkes inn i den skjønnsmessige vurderingen som foretas når det avgjøres om konsesjon etter energiloven skal gis, til hvilken løsning og på hvilke vilkår. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.